

Interreg

Co-funded by
the European Union

Estonia – Latvia

KOIVA JÕE JA EMAJÕE STRATEEGIA 2040 JA TEGEVUSKAVA

Õppereis Eestis, 01.-03.07.2024. Foto: TASI pildipank

**Strateegiat ja tegevuskava kaasrahastab
Interreg IV-A Eesti-Läti programmi 2021–2027
projekt „River Networks“.**

Tartumaa Arendusselts
MTÜ Jūras Zeme

Konsultant: Cumulus Consulting OÜ, Balti Keskkonnafoorum

Detsember 2025

Dokument on koostatud inglise keeles. Käesolev on tõlge eesti keelde.

SISUKORD

LÜHENDITE NIMEKIRI	4
SISSEJUHATUS	5

1. STRATEEGIA KOOSTAMISE PROTSESS 6

2. ÜLEVAADE HETKEOLUKORRAST 9

2.1. PROJEKTI PIIRKOND	9
2.2. INIMTEGEVUSE MÕJU VEEKOGUDELE	13
2.3. VEEMAJANDUS KEHTIVATES POLIITIKATES	15
2.4. KOOSTÖÖVÕRGUSTIKUD	18
2.5. VÕIMALUSED JA VÄLJAKUTSED	20
2.6. KOKKUVÕTE	24

3. STRATEEGIA JA TEGEVUSKAVA 25

3.1. VISIOON 2040	25
3.2. EESMÄRGID JA TEGEVUSED	25
3.2.1. Ligipääsetav ja toimiv veeteede võrgustik ja taristu	27
3.2.1.1. Tegevused Lätis	27
3.2.1.2. Tegevused Eestis	28
3.2.1.3. Ühistegevused	29
3.2.2. Hästi säilinud looduskeskkond ja kõrge keskkonnateadlikkus.....	30
3.2.2.1. Tegevused Lätis	30
3.2.2.2. Tegevused Eestis	31
3.2.2.3. Ühistegevused	32
3.2.3. Väärtustatud kultuuripärand	33
3.2.3.1. Tegevused Lätis	33
3.2.3.2. Tegevused Eestis	34
3.2.3.3. Ühistegevused	35
3.2.4. Tuntud kestliku turismi sihtkoht	36
3.2.4.1. Tegevused Lätis	36
3.2.4.2. Tegevused Eestis	37
3.2.4.3. Ühistegevused	39
3.2.5. Tihe koostöö ja kogukonna kaasatus	40
3.2.5.1. Tegevused Lätis	40
3.2.5.2. Tegevused Eestis	41
3.2.5.3. Ühistegevused	42
3.2.6. Piloottegevused	43

4. STRATEEGIA ELLUVIIMINE 45

4.1. JUHTIMINE	45
4.2. SEIRE	47
4.3. KRIITILISED EDUTEGURID	48
KASUTATUD ALLIKAD	49
LISAD	53
LISA 1. Hetkeolukorra analüüs	53
LISA 2. Töörühmade liikmed	53

LÜHENDITE NIMEKIRI

TAS	Tartumaa Arendusselts
TOL	Tartumaa Omavalitsuste Liit
SATT	SA Tartumaa Turism, Visit Tartu
EL	Euroopa Liit
NCA	Läti Looduskaitse Agentuur
BIOR	Läti Toiduohutuse, Loomatervise ja Keskkonnainstituut BIOR
LVGMC	Läti Keskkonna, Geoloogia ja Meteoroloogia Keskus

SISSEJUHATUS

Tartumaa Arendusselts koos **Tartumaa Omavalitsuste Liidu** ja **MTÜ-ga Jūras Zeme** on algatanud projekti „**River Networks**“, mis hõlmab **Emajõe** ja **Koiva** jõe alamjooksu piirkonda.

Projekti eesmärk on soodustada Emajõe ja Koiva jõe kaldapealsete ja valgalade kestlikku sotsiaalmajanduslikku arengut. Projekt keskendub loodusressursside, pärandkultuuri ja majanduslike võimaluste paremale kasutamisele kooskõlas keskkonnakaitseliste eesmärkidega; selleks arendatakse välja toimiv koostöövõrgustik.

Piirkonnaga seotud väljakutsed:

- veekogude eutrofeerumine
- madal sügavus, mis takistab laevaliikluse arengut
- kultuuripärandi säilitamine ja kestlik kasutamine
- taristu arendamine (sadamad, sildumiskohad jne)
- tasakaalu leidmine majandusarengu ja looduskaitse eesmärkide vahel
- sidusrühmade vastandlikud huvid (nt kalandus ja harrastuslaevandus)
- jätkusuutliku koostöövõrgustiku puudumine erinevate osapoolte vahel

Projekt on kutsutud ellu nende väljakutsete lahendamiseks. Kestliku sotsiaalmajandusliku arengu tagamiseks luuakse jõepiirkondade jaoks **ühisstrateegia ja tegevuskava**. Lisaks eesmärkide seadmisele ja tegevuskava koostamisele sisaldab strateegia juhtorganisatsiooni kirjeldust.

Strateegia koosneb neljast osast:

1. strateegia koostamise protsess

2. ülevaade hetkeolukorrast

3. strateegia ja tegevuskava

4. strateegia elluviimine

Strateegial on järgmised lisad:

1. hetkeolukorra analüüs
2. töörühmade liikmed

Autorid tänavad kõiki kaasamõtlejaid!

STRATEEGIA KOOSTAMISE PROTSESS

Strateegia ja tegevuskava koostamisel lähtuti muutuste juhtimise loogikast ja koosloome põhimõtetest.

Muutuste juhtimine on protsess, mis hõlmab muutuste kavandamist, elluviimist ja kinnistamist.

Koosloomet võib määratleda kui valdkonnaülest innovatsiooniprotsessi, mille käigus sidusrühmad määratlevad ühiselt probleemid, leiavad uusi lahendusi, viivad need ellu ja hindavad tulemusi.

Strateegia ja tegevuskava koostamisel lähtuti **teenusedisaini** loogikast – probleemi mõistmiselt liiguti konkreetsete tegevuste struktureerimiseni (joonis 1).

Joonis 1. Strateegia ja tegevuskava koostamise metodoloogiline alus

Esimeses etapis kaardistati piirkonnaga seotud olemasolevad strateegiad, uuringud ja muud arengudokumentid ning **koondati need kokkuvõtteks** (dokumendi 2. peatükk). Analüütiline kokkuvõte esitab **mõlema riigi analüüside tulemused**, mis saadi Emajõe ja Koiva jõe ühisstrateegia ja tegevuskava ettevalmistamisel projekti „River Networks“ raames.

Analüütiline töö hõlmas Emajõe ja Koiva jõe alamjooksuga seotud olemasolevate strateegiate, arengudokumentide ja projektide kaardistamist ning arenguvõimaluste ja -väljakutsete tuvastamist, sh looduskaitse, pärandikaitse ja planeerimisega seotud aspekte. Töö eesmärk oli kaardistada ja võtta arvesse kohalikke vaatenurki, käsitledes samal ajal piiriüleseid mõõtmelid ja projekti üldisi eesmäärke.

Analüüs viidi läbi peamiselt olemasolevate andmete põhjal; see hõlmas asjakohaste dokumentide läbivaatamist ja ebaselgete kohtade täpsustamist pädevate asutustega. Analüütilise töö erinevaid

aspekte, nagu analüüsi ulatus ja peamised järeldused, sh olulisemad võimalused ja väljakutsed, tutvustati sidusrühmade seminaril. Lisaks määratleti kriitilised edutegurid.

Strateegia koostamiseks loodi järgmised struktuurid:

1. **Juhtrühm**, kuhu kuulusid projekti partnerite ja sidusrühmade esindajad. Toimusid järgmised kohtumised:
 - a. 27.05.2025: projekti piirkonnad, analüüside struktuur, ettevalmistus esimeseks sidusrühmade seminariks;
 - b. 09.06.2025: piloottegevuste arutelu ja valik;
 - c. 5.08.2025: ülevaade senistest tegevustest, 2. sidusrühma seminari päevakord;
 - d. 29.09.2025: analüüside kokkuvõte, ettevalmistus 3. sidusrühmade seminariks;
 - e. 10.11.2025: esialgne strateegia, ettevalmistus ühiseks kohtumiseks.
2. **Riiklikud töörühmad**: Eesti ja Läti töörühmad, mis esindasid peamisi osapooli, sh asjakohaseid omavalitsusi, et arutada strateegia protsessi, prioriteete, eesmärgi ja tegevusi. Toimusid järgmised kohtumised:
 - a. Eestis:
 - i. 19.05.2025: strateegiaga seotud ootused, projekti piirkonna määratlemine;
 - ii. 28.10.2025: strateegia eelnõu, juhtimismudel.
 - b. Lätis:
 - i. 21.05.2025: strateegiaga seotud ootused, projekti piirkonna määratlemine;
 - ii. 27.10.2025: strateegia eelnõu, juhtimismudel.
3. **Sidusrühmade** (omavalitsused, ettevõtted, MTÜ-d, riigiasutused, tugistruktuurid jne) **seminarid** (3+3, vastavalt Eestis ja Lätis):
 - a. 2.06 Eestis: tugevused ja nõrkused, rollid, piloottegevused;
 - b. 1.07 Lätis: sama;
 - c. 25.08 Eestis: visioon ja eesmärgid, konkreetsed algatused, juhtimismudel;
 - d. 25.09 Lätis: sama;
 - e. 3.11 Eestis: strateegia, tegevuskava, juhtimismudeli valideerimine;
 - f. 3.11 Lätis: sama.

Lisaks toimus mitu **täiendavat kohtumist ja seminari** konkreetsete teemade täpsustamiseks:

1. arutelu Peipsi järvega piirnevate alade üle Eestis (Visit Peipsi ja asjakohased omavalitsused) – varasemad projektid, plaanid ja võimalik koostöö (28.10.2025);
2. arutelu ja sisend Eesti koostöövõrgustiku juhtimismudelisse TAS-i, TOL-i ja SATT-iga;
3. kohalike omavalitsuste kaasamine Lätis (Ādaži, Sigulda ja Saulkrasti vallad) (13.11.2025);
4. kalaliike puudutavad intervjuud Läti Looduskaitse Agentuuri, Läti Keskkonna, Geoloogia ja Meteoroloogia Keskuse ning Läti Toiduohutuse, Loomatervise ja Keskkonnainstituudiga BIOR.

Strateegiaseminar Lätis Ādažis, 01.07.2025. Foto: Āris Ādleris

Projekti sujuva edenemise tagamiseks toimus mitu kohtumist partneritega (TAS ja Jūras Zeme).

Väga oluline oli **töörühmade ühiskohtumine** Lätis (19.11.2025), kus täpsustati ühist visiooni, eesmärgi ja tegevusi.

Strateegia ja tegevuskava põhineb kohalikel, regionaalsetel ja riiklikel prioriteetidel, mida kohtumiste käigus ka arutati ning millest lähtuti eesmärkide seadmisel. Juhtimiskava koostamisel kasutati lähenemise ja eesmärkide kooskõlastamiseks. Kui täpsed sõnastused olid paigas, sünteesiti need mõlema riigi sisendi põhjal ühtseks tervikuks (sarnaselt analüütilisele protsessile).

Tegevuskava (3. peatükk) koosneb kolmest osast:

1. siseriiklikud tegevused, mida viivad ellu asjakohased sidusrühmad (omavalitsused, TAS, TOL, SATT, MTÜ-d, Jūras Zeme jne);
2. ühistegevused¹, mida viivad ellu peamiselt projekti partnerid (TAS ja Jūras Zeme);
3. piloottegevused², mis viiakse ellu projekti „River Networks“ raames.

Juhtimismudel on samuti osa strateegiast. Eestis arutati ja lepiti eraldi kokku võrgustikumudel (täpsem info vastavas peatükis). Ka Lätis kasutati sarnast lähenemist. Samas vajab siseriiklik mudel veel edasiarendamist. Ühistegevusi viivad ellu projekti partnerid TAS ja Jūras Zeme.

¹ Ühistegevused võivad vahel dubleerida siseriiklikke tegevusi.

² Valikuprotsessi selgitatakse põhjalikumalt vastavas peatükis.

ÜLEVAADE HETKEOLUKORRAST

2.1. Projekti piirkond

Suur-Emajõgi. Foto: Sven Začek

Emajõe ja Koiva jõe projekti piirkonnad erinevad geograafilise ulatuse ja hüdroloogiliste omaduste poolest. Emajõgi on ligi 100 km pikkune veetee, mis ühendab Võrtsjärve Peipsi järvega. Koiva jõe projekti piirkond hõlmab Koiva jõe alamjooksu alates Murjānist kuni suubumiseni merre — see on umbes 40 km Koiva jõe kogupikkusest, mis on 452 km (joonis 2).

Emajõgi, Võrtsjärv ja Peipsi järv moodustavad Eesti suurima siseveesüsteemi, ulatudes Lõuna-Eestist Peipsi järve põhjarannikuni. Nende hüdrograafilised ja ökoloogilised

omadused on omavahel tihedalt seotud ja vastastikku sõltuvad, mistõttu nad moodustavad ühtse valgalsüsteemi. Kõik kolm veekogu kuuluvad Narva jõe valgasse ja neil on oluline roll nii looduskeskkonna säilitamisel kui ka inimtegevuse toetamisel.

Koiva jõe alamjooks on ainulaadne oma jõeoru ja kallaste geoloogiliste iseärasuste poolest ning dünaamilise veevahetuse tõttu Liivi lahega.

Halduslikult kuulub Emajõe piirkond Tartu maakonda ning hõlmab Elva, Luunja, Kambja, Tartu, Kastre ja Peipsiääre valdasid ning Tartu linna. Koiva jõe projekti piirkond paikneb peamiselt Ädaži, aga ka Sigulda ja Saulkrasti vallas.

Projekti piirkonnad erinevad ka **elanike arvult**. 1. jaanuaril 2025 elas Emajõe projekti piirkonnas 158 183, Koiva jõe projekti piirkonna aga 30 610 inimest. Viimase viie aasta jooksul on mõlemas piirkonnas täheldatud elanikkonna teatavat kasvu.

Ökoloogilisest vaatenurgast moodustavad Emajõgi ja selle ümbrus mitmekesise mageveeökosüsteemi, luues soodsa elukeskkonna mitmetele kaitsealustele liikidele, nagu kotkad, must-toonekurk, haruldased kalad ja kahepaiksed. Ulatuslikud soostikud toimivad süsinikusidujate, toitainete puhvri ja üleujutuste leevendajana, samas kui veekogud aitavad piirkonnas säilitada põhjaveetasakaalu ja elurikkust.

Joonis 2. Emajõgi ja Koiva jõe alamjooks

Koiva jõe alamjooksu projekti piirkonnas paiknevad haruldased ja kaitsealused elupaigad. Nende väärtuste kaitseks on rajatud Piejūra looduspark, mis hõlmab 24 EL-i jaoks olulist elupaika, sh metsastunud luiteid, püsiva rohttaimestikuga rannikuluiteid ning vanu või looduslikke boreaalseid metsasid. Piejūra looduspark on üks Euroopa viiest tähtsamast linnualast väiketiiru ja stepikiuru jaoks ning sellel on oluline roll kalade rände toetamisel Koiva jõe suudmesse ja tagasi.

Emajõe piirkond on andnud olulise panuse Eesti **kultuuripärandisse**, kus kohtuvad erinevad identiteedid – Tartu akadeemiline linnakeskkond, jõeäärsed maa-asulad ning Alam-Pedja looduskaitseala. Emajõgi on sajandeid olnud tähtis transporditee ning sellel liiklemiseks kujunes välja eripärane jõelaevatüüp – lodi. Lodjaehituse traditsioon on säilinud ning uusi laevu ehitatakse traditsiooniliste meetoditega tänapäevalgi.

Läbi sajandite on Koiva jõe suudmes püütud silmusid ning Carnikavas on säilinud iidset silmupüügi ja -töötlemise traditsioonid ning meetodid. 2019. aastal kanti Carnikava silmupüügi ja -töötlemise oskused vaimse kultuuripärandi nimistusse. Iga aasta augustis toimub Carnikavas silmufestival, millega tähistatakse püügihooaja algust.

2018. aastal kanti vaimse kultuuripärandi nimistusse Koiva jõel parvetamisega seotud oskused. Parvetamine Koiva jõel oli hooajaline tegevus, mis hõlmab parvede sidumist ja juhtimist, kasutades selleks ära nii jõevoolu kui ka kevadist suurvett. Parvedeks kinnitatud palgid saadeti Koiva jõe ülemjooksult (Sinoles, Lejasciems jne) Carnikavasse. Carnikavas asuv koduloomuuseum tegeleb Koiva jõe alamjooksu kultuuripärandiga seotud teadmiste tutvustamise ja säilitamisega.

Muusikaline maitseretk lodjaga Suur Sume, 31.07.2025. Foto: Mikk Otsar

Õppereis Lätis, 03.-06.09.2024.

Foto: TASi pildipank

Kalapüük, turism ja puhkemajandus on mõlemas projekti piirkonnas peamised veeressursside kasutamiseks seotud sotsiaalmajanduslikud tegevused. **Peamine erinevus** seisneb sadamate ja kaide arvus Emajõel ning Koiva jõe alamjooksul. Emajõe kallastel paikneb sadu randumiskohti, sh üheksa sadamat. Seevastu on Koiva ainus suurem jõgi Lätis, millel puudub ametlik sadam. Samas teenindab Carnikavas paiknev randumiskoht kalalaevu ja paate ning seal lossitakse ka suurem osa kaubanduslikust saagist. Hetkel ei kasutata Koiva jõe regulaarse kaubandusliku laevateena.

Mõlemad projekti piirkonnad on populaarsed veesporti (paadisõit, kanu sõit jne) ja loodusvaatluse sihtkohad, pakkudes varustuse renti ja giidiga ekskursioone. Majutus- ja toitlustusteenused on kättesaadavad nii linna- kui ka maa-asulates. Navigatsioonihooajal toimub paadiliiklus ja korraldatakse giidiga ekskursioone nii Emajõel kui ka Koiva jõe alamjooksul.

Koiva jõe alamjooksu projekti piirkonna kasutus on seotud NATO sõjaväepolügooni „Ādaži” paiknemisega, mis piirab tegevuste arendamist.

Emajõe talgupäev 2024 Luunjas. Foto: TASi pildipank

2.2. Inimtegevuse mõju veekogudele

Eutrofeerumine on pikaajaline ja püsiv keskkonnaprobleem, mis mõjutab nii mageveekogusid kui ka Läänemerd, sh Liivi lahte. Oluline on märkida, et Emajõe põhivool ja Koiva jõe alamjooks ei ole märkimisväärselt mõjutatud kõrgeenenud toitainete sisaldusest ega ole nende puhul täheldatud ka ökoloogilise seisundi halvenemist. Seevastu linnade ja külade lähedal asuvatel valgaladel, sh linnade reoveepuhastite sissevoolude piirkonnas on täheldatav toitainete sisalduse suurenemine, mis põhjustab suvekuudel vetikate vohamist. Lisaks mõjutavad Koiva jõe alamjooksu veekvaliteeti nõuetele mittevastavad detsentraliseeritud (individuaalsed) reoveesüsteemid. Nii Peipsi järv kui ka Võrtsjärv on suured madalad järved, mille kõrge toitainete sisaldus põhjustab eutrofeerumist. Sellele vaatamata paistab Emajõgi silma parema ökoloogilise seisundi poolest.

Kalapüük toimub nii kutselisel kui ka harrastuslikul eesmärgil (isiklikuks tarbeks või vaba aja veetmiseks). Ehkki Emajõgi ei ole iseenesest kutseliseks kalapüügiks oluline veekogu, on see kaladele tähtis liikumistee. Vastupidine on olukord Koiva jõel, kus silmupüük toimub kutselisel eesmärgil vastavate lubade alusel. Kalapüügi mõju Koiva jõe ökosüsteemile ei ole hetkel eraldi hinnatud.

Lubatud on ka kutseline kalapüük ja püügi lossimine Carnikavas. Rannikumere räimepüügi mõju hinnatakse kogu Liivi lahe räimevaru tasandil. Seetõttu ei ole võimalik hinnata projekti piirkonnas tegutsevate ettevõtete või püügitegevuste konkreetset mõju kalavarudele. Liivi lahe räimevaru on hinnatud heaks.

Koiva jõgi ja Emajõgi on kalameeste jaoks olulised sihtkohad. Suurim tähtsus on lõheliste püügil Koiva jões. Inimtegevusest tuleneva surve vähendamiseks ning loodusvarade jätkusuutliku kasutamise, kalavarude paljundamise ja kaitsmise ning kalaturismi edendamiseks on Ädaži, Saulkrasti ja Sigulda vallad kehtestanud siduvad määrused litsentseeritud lõheliste püügiks Koiva jõel. Litsentseeritud kalapüüki Koiva jõel korraldab Koiva Jätkusuutliku Arengu Ühing. Püügi otseseid mõjusid pole seni veel hinnatud. Kalapüük Emajõel (ja Eestis tervikuna) on litsentseeritud riiklikul tasandil Keskkonnaameti poolt.

Õppereis Lätis, 03.-06.09.2024. Foto: TASi pildipank

Õppereis Ahvenamaal, 11.-15.05.2025.
Foto: TASi pildipank

Ajalooliselt on jõgesid, sh Emajõe ja Koiva jõge, **füüsiliselt muudetud**, et need teeniksid inimeste huve. Emajõe, mis on oluline laevatata- veetee Võrtsjärve ja Peipsi järve vahel, on süvendatud ning selle kalda- joont on muudetud parema laevaliikluse tagamiseks. Koiva jõe alamjooksul on nelja poldri (Carnikava, Carnikava-Sala, Ādaži ja Eimuras-Mangaļi) ning ka- hekza kaitsetammi rajamine oluliselt muutnud loo- duslikke jõekaldaid ja hüdroloogilist režiimi. Kuigi need sekkumised toetavad laevaliiklust ja kaitsevad üleujutuste eest, häirivad need ka ökoloogilist tasa- kaalu, põhjustades toitainete mobiliseerumist, põh- jataimestiku hävimist, muutusi hüdroloogilises reži- mis ning lõppkokkuvõttes elurikkuse vähenemist.

Vaba aja tegevused, eriti suveperioodil, tekitavad müra ja häirivad pesitsevaid linde. Mootorpaatide ja muude veesõidukite kasutamine võib mõlemas piir- konnas häirida kalu ja hanelisi.

Kliimamuutuste mõju projekti aladele avaldub eel- kõige temperatuuri, sademete ja merepinna taseme muutuste kaudu. Piirkonnas on täheldatud õhutem- peratuuri tõusu, mis omakorda mõjutab veetempera- tuuri. Temperatuuri tõus soodustab fütoplanktoni, eri- ti tsüanobakterite vohamist, muutes järvede elustiku struktuuri ning suurendades hapnikupuuduse riski.

Sademete hulga suurenemine ja äärmuslike ilmas- tikunähtuste sagenemine võivad suurendada üle- ujutuste riski, muuta setete liikumist ning kiirendada rannikuerosiooni jõesuudme piirkonnas. Merepin- na taseme tõus Liivi lahes võib mõjutada jõe suuet, muutes veetasemeid ja soolsusgradiende. Need muu- tused võivad avaldada mõju nii kalade ja veelindude elupaikadele kui ka inimtegevustele nagu kalapüük, vaba aja veetmine ja sadamate toimimine.

Kliimamuutuste tõttu väheneb eeldatavalt veekogude – sh Emajõe ja Koiva jõe alamjooksu – jääkatte kes- tus ja paksus. Lühemad jääperioodid ja õhem jääkate võivad mõjutada veekogude ökosüsteeme, talviseid kalandustegevusi ja kevadiste üleujutuste ajastust. Need muutused võivad omakorda avaldada mõju inimtegevustele nagu vaba aja veetmine ja jääteedel põhinev transport.

2.3. Veemajandus kehtivates poliitikates

Nii Emajõgi kui ka Koiva jõe alamjooks on tugevalt reguleeritud riiklike, regionaalsete ja kohalike poliitikaraamistikega, mille eesmärk on hoida nende majanduslik kasutus, kultuuriline identiteet ja ökoloogiline kaitse omavahel tasakaalus. Siseriiklikud poliitikad on tihedalt seotud EL-i vee-majanduse põhimõtetega, eelkõige veepoliitika raamdirektiivi (2000/60/EÜ), ülejutuste direktiivi (2007/60/EÜ) ja looduskaitsealaste õigusaktidega.

Emajõe piirkond on näide ökosüsteemipõhisest ja funktsionaalsest lähenemisest, mis keskendub vee kvaliteedi ja -ressursside tõhusamale haldamisele koordineeritud juhtimise ja teaduspõhiste meetmete kaudu.

Koiva jõe alamjooksu piirkonnas kasutatakse kombinatsiooni strateegilisest ja tegevuspõhisest planeerimisest. Selle keskmes on loodusvarade kestlik kasutamine turismi, puhkemajanduse ja kultuuripärandi edendamiseks, ülejutusriskide maandamiseks ja kliimamuutustega kohanemiseks, ning mitmetasandiline, sektoriteülene koostöö ja kogukondade kaasamine.

Ühised lähtepunktid, arusaamad ja algatused

Vaatamata riiklikele ja geograafilistele erinevustele on mõlema piirkonna kontseptuaalne lähenemine veepoliitikale küllaltki sarnane ning selgelt eristuvad kuus peamist põhimõtet:

1. **Integreeritud veeressursside majandamine**, mis põhineb valgalapõhisel lähenemisel ning käsitleb jõgesid ja järvi hüdrooloogiliselt ja ökoloogiliselt seotud süsteemina. Oluliseks peetakse koordineeritud juhtimist halduspiiride ja sektorite vahel; kalandust, turismi, põllumajandust ja looduskaitset vaadeldakse ühtse tervikuna.
2. **Kestlik areng ja huvide tasakaal**. Mõlema piirkonna juhtpõhimõte on leida tasakaal majandusliku jätkusuutlikkuse ja ökoloogilise terviklikkuse vahel. Mis tahes majandustegevust – olgu selleks siis kalandus, turism või väikesemahuline laevaliiklus – soodustatakse ainult sel määral, kuivõrd see ei takista pikaajaliste keskkonnanäesmärkide saavutamist.
3. **Ökosüsteemi- ja looduspõhised lahendused**. Märjalade taastamine, lammialade hooldamine ja taimestatud puhvertsoonide kasutamine äravoolu vähendamiseks on kulutõhusad meetmed vee kvaliteedi ja vastupidavusvõime parandamisel. Nn „roheline taristu” lähenemine – lammialade veesidumisvõime säilitamine Koiva jõe piirkonnas ja märjalade taastamine Emajõe valgalal – on üha enam kasutust leidev ühine praktika.
4. **Kultuurilise ja sotsiaalse raamistiku omavaheline põimumine**. Mõlemad raamistikud käsitlevad vett mitte ainult biofüüsilise ressursina, vaid identiteedi ja traditsiooni kandjana. Veega seotud pärandit – nagu silmupüük ja parvetamine Koiva jõel või lotjade ehitamine Emajõel – vaadeldakse kui osa kestlikust arengust.
5. **Piiriülene ja regionaalne koostöö**. Mõlemad piirkonnad osalevad piiriüleses koostöös, eelkõige Interregi Eesti–Läti programmi ja projektide nagu „River Networks” kaudu, mis edendavad ühist seiret, ökoturismi marsruute ja poliitika-alaste teadmiste vahetust.
6. **Avalik osalus ja koosloome**. Mõlemas piirkonnas kasutatakse osalusel põhinevat juhtimist: töötoad, huvirühmade platvormid ja kohalikud festivalid kui kogukonna kaasajad.

Need ühisjooned viitavad sellele, et mõlema piirkonna veepoliitika süsteemid on liikumas traditsioonilistelt „kontrolli ja regulatsiooni” mudelitelt kohanemisvõimelise, osalus- ja väärtuspõhise veemajanduse suunas, mis on kooskõlas OECD ja EL-i uusimate veepoliitika paradigmadega.

Mõlemas piirkonnas ilmneb ühtne Euroopa-suunaline veemajanduse käsitus, kus veekogusid ei vaadelda mitte eraldiseisvate ökosüsteemidena, vaid integreeritud sotsiaal-ökoloogiliste süsteemidena, mis toetavad elurikkust, elatusallikaid ja piirkondlikku identiteeti.

Piirkondade strateegiline sarnasus väljendub veemaastike mitmekülsuses: ökoloogiline seisund, kultuuripärand ja majanduslik väärtus toimivad vastastikku üksteist toetavate poliitikasammastena. Mõlemad piirkonnad kasutavad sektoriteülest koordineerimist maakasutuse, kalanduse, puhkemajanduse ja looduskaitse integreeritud haldamiseks.

Lisaks ilmneb selge ühisosa vee kultuurilises väärtustamises. Mõlemas piirkonnas tõlgendatakse traditsioone ja rituaale – olgu selleks silmupüük Carnikavas või lotjade ehitamine Emajõel – kogukondlikku sidusust ja keskkonnateadlikkust toetavate vahenditena. Selline vee sotsiaalökoloogiline käsitus on märk sellest, et „ressursihalduselt“ liigutakse tasapisi tervikliku maastikuhoolduse suunas.

Mõlemas piirkonnas väärtustatakse teadmistel põhinevat juhtimist. Teadusandmete kasutamine, ökoloogiline seire ja huvirühmadele suunatud õpe aitavad tegevusi paremini planeerida ning leida paindlikke lahendusi kliimamuutuste, veekogude eutrofeerumise ja demograafiliste muutuste kontekstis.

Peamised erinevused

Hoolimata teatud ühisjoontest erinevad need kaks piirkonda/riiki poliitikate elluviimise ja rõhuasetuste poolest (tabel 1):

- **Ulatus ja institutsionaliseeritus.** Eesti lähenemine on valgalapõhine ja institutsionaalselt tugevalt juurdunud; Läti oma on kohapõhine ja pigem kogukonnakeskne.
- **Keskkonnafookus.** Eestis keskendutakse toidainetest tingitud koormuse vähendamisele ja ökosüsteemide taastamisele; Lätis pannakse rohkem rõhku ülejutuskindlusele ja maastiku esteetilisele kujundamisele.
- **Majanduslik suunitlus.** Emajõe veepoliitika ühendab endas ressursipõhiseid ja innovatsioonile suunatud majandusmudeleid, samas kui Koiva jõe piirkonnas on esikohal pärandkultuur ja elukvaliteet.

Projekti juhtrühma kohtumine Lätis Saulkrastis, 25.09.2025.

Foto: Äris Ädlers

Tabel 1. Emajõe ja Koiva jõe alamjooksu piirkondade veepoliitikate võrdlus

POLIITIKA-MÕÕDE	EMAJÕGI (Eesti)	KOIVA JÕE ALAMJOOKS (Läti)
Strateegiline ulatus	Valgalapõhine käsitus, mis hõlmab kolme suurt veekogu (Võrtsjärv, Emajõgi ja Peipsi järv) ning mitut maakonda.	Kohaspetsiifiline käsitus Koiva jõe alamjooksule (Murjāņist mereni) kohalike ja regionaalsete planeerimisraamistike raames.
Poliitikate alus	Regionaalsed ja kohalike omavalitsuste arengukavad, LEADER- ja kalandus-strateegiad, Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava.	Arengu- ja ruumiplaneerimise instrumendid, Piejūra looduspargi haldus, LEADER-/kohalike tegevusrühmade põhised strateegiad, mida toetavad riiklikud ja piirkondlikud turismi- ning ülejutuspoliitikad.
Peamised eesmärgid	Ökoloogilise seisundi parandamine, eutrofeerumise vähendamine, kestliku kalanduse ja turismi edendamine ning kasutuse ja kaitse tasakaalu tagamine.	Kestliku arengu edendamine, tagades erinevate kasutusviiside tasakaalu ja looduse kaitse; turismi ja puhkeväärtuste parandamine, kultuuritraditsioonide säilitamine ning ülejutusriskide juhtimine.
Ökoloogiline seisund	Enamasti mõõdukas kuni halb; domineerib toitainete üleküllus ja eutrofeerumine.	Üldiselt hea, mõnel aastal mõõdukas; eutrofeerumine mõjutab peamiselt Liivi lahte, mitte jõge ennast.
Juhtimine ja institutsioonid	Mitmetasandiline koordineerimine ministeeriumide, maakondade, omavalitsuste ja vabaühenduste vahel; tugev institutsionaalne raamistik.	Valdavalt omavalitsuste tasandil toimiv juhtimine; Jūras Zeme kohaliku võrgustikuorganisatsioonina juhib mitmeid kogukonnapõhiseid algatusi.
Majanduslikud prioriteedid	Kestlik kalandus, ökonavigatsioon, turismiettevõtlus, ökosüsteemiteenused.	Looduspõhine turism ja puhkemajandus koos nendega seotud ettevõtlusega ning kultuuri- ja festivalipõhine majandus.
Keskkonna-meetmed	Keskendumine toitainete koormuse vähendamisele, reoveepuhastusele, elupaikade ja märgalade taastamisele.	Rõhk lammialade majandamisel, luidete ja rannikukaitsel ning maastiku esteetikal.
Kultuuriline ja sotsiaalne fookus	Pärand elatusvahendite kaudu (kalapüük, lotjade ehitamine, puhke- ja vabaajategevused).	Pärand rituaalide ja sündmuste kaudu (silmu festival, parvetamise traditsioonid).
Turismipoliitika	Veeteede, sadamate ja puhkevõrgustike arendamine, mis ühendavad Emajõe, Võrtsjärve, Peipsi järve ja Tartu linna.	Promenaadide, loodusradade ja rannikupuhkealade rajamine ligipääsetavuse parandamiseks.
Kliimamuutuste ja ülejutuste juhtimine	Tegeletakse eutrofeerumise ja vee-taseme kõikumistega ning edendatakse kohanemisvõimelist juhtimist.	Keskendutakse rannikuerosioonile, poldritele ja tammidele kui kaitsetaristule.
Avalik osalus	Struktureeritud mitmesektorilised huvirühmade võrgustikud ja koosloome töötoad.	Kogukonnapõhine osalus kohalikes algatustes, kaasamine festivalide ja koosloomeürituste kaudu.
Seire ja teadustöö	Teaduspõhine lähenemine: Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli tugev kaasatus.	Regulatiivne lähenemine: Läti Keskkonna, Geoloogia ja Meteoroloogia Keskus, Läti Looduskaitse Agentuur, BIOR.

Mõlemad piirkonnad on Euroopa veekogude juhtimises valinud teineteist täiendava arengutee. Emajõe raamistik (mis tegelikult hõlmab ka Võrtsjärve ja Peipsi järve piirkondi) põhineb teaduslik-institutsionaalse lõimimise mudelil, näidates, kuidas ökosüsteemide taastamine ja regionaalne planeerimine saavad toimida ühtse juhtimisstruktuuri raames. Seevastu Koiva jõe alamjooksu lähenemine kujutab endast inimese ja ökosüsteemi vahelist koostööd, kus juhtimine lähtub kohalike kogukondade igapäevakogemusest, traditsioonidest ja väärtustest. Koos pakuvad nad nn Balti perspektiivi: see on kestlikkus, mis saavutatakse nii teaduse kui ka kogukonna kaudu – kahekordne pühendumus, mis peegeldab arenevat Euroopa paradigmat „elada koos veega”, mitte ainult seda hallata.

2.4. Koostöövõrgustikud

Ülevaade

Nii Emajõe kui ka Koiva jõe alamjooksu piirkonnale on iseloomulikud koostöövõrgustikud, mis ühendavad institutsioone, kohalikke omavalitsusi, teadus- ja kogukonnapõhiseid osapooli. Nende võrgustike näol on tegemist mitmetasandilise veemajanduse mudeliga, kus keskkonnahoid ei ole enam üksnes keskvõimu ülesanne, vaid piirkondade, omavalitsuste ja kodanikuühiskonna horisontaalsete partnerluste tulemus.

Koostööraamistikud mõlemas piirkonnas täidavad kahte peamist eesmärki:

1. tagada piiriüleste või suuremahuliste veesüsteemide kestlik majandamine, ning
2. tugevdada piirkondlikku sidusust ühiste turismi-, pärandi- ja ökosüsteemikaitseprojektide kaudu.

Kuigi institutsionaalne ülesehitus on erinev – Emajõe puhul valgalapõhine ja Koiva jõe puhul pigem kohalik –, lähtub mõlema piirkonna loogika osalusjuhtimisest ja EL-i rahastatud võrgustiku-programmidest.

Koostöövõrgustikud Emajõe piirkonnas (sh Võrtsjärve ja Peipsi järve piirkonnad)

Emajõe piirkonnas on kujunenud välja mitmetasandiline juhtimis- ja koostöösüsteem, mis põhineb projektidel „River Networks“ ja „Võrtsjärve–Emajõe–Peipsi võrgustiku ja veetee arendamine”. Neid juhivad Tartumaa Arendusselts ja Tartumaa Omavalitsuste Liit.

Koostööstruktuur hõlmab üle 50 osaleva organisatsiooni avalikust, era- ja mittetulundussektorist. Nende hulka kuuluvad omavalitsused (Tartu, Elva, Peipsiääre, Kastre, Viljandi, Tõrva), ülikoolid (Tartu Ülikool, Eesti Maaülikool), keskkonnaorganisatsioonid, turismi- ja kalandusvaldkonna väikeettevõtted ning kohalikud kultuuriseltsid.

Piiriülene mõode

Emajõe piirkonna koostöö ulatub Eesti-Läti piiriüleste partnerlusteni – eelkõige peetakse siin silmas Interregi projekte „Riverways”, „WaterAct” ja „Green Heritage Routes”. Need soodustavad ökoloogilise seire ühtlustamist, turismimarsruutide arendamist ja ühtse kultuurilise brändingu teket.

Toimimisloogika

Koostöövõrgustik toimib koosloomemudeli alusel – töötoad, osalusseminarid ja jagatud andmebaasid – eesmärgiga siduda kohalikud algatused laiemate valgalapõhiste keskkonnanäesmärkidega. Selline lähenemine peegeldab EL-i kontseptsiooni „Living Labs”, kus huvirühmad määratlevad ühiselt probleemid, katsetavad lahendusi ja hindavad tulemusi.

Peamised eesmärgid ja funktsioonid:

- viia kohalikud majandusstrateegiad (kalandus, puhkemajandus) kooskõlla siseriiklike veemajanduskavadega;
- soodustada teadmussiiret teadusasutuste ja kohalike kogukodade vahel;
- koordineerida laevatatavate veeteede, väikesadamate ja turismitaristu hooldamist;
- tugevdada järvi–jõgi–järvi koridori ühtset kuvandit ökoturismi ja kultuurimaastikuna.

Koostöövõrgustikud Koiva jõe alamjooksu piirkonnas

Hetkel tunnustatakse Koiva jõe alamjooksu eraldiseisva kestliku arengu piirkonnana; sellest lähtub nii huvirühmade koostöö kui ka ühise koostöömudeli kujundamine. See on esimene kord, kui sellise ulatuse ja territoriaalse haardega lähenemist rakendatakse.

Suuremat osa Koiva jõe alamjooksu hõlmava piirkonna huvirühmad on koondunud koostöövõrgustikku kohaliku tegevusrühma Jūras Zeme juhtimisel, mis ühendab kogukondi, omavalitsusi ja teisi partnereid Ādažist ja Saulkrastist. Organisatsiooni tegevus keskendub kestliku arengu, turismi ja maapiirkondade elujõulisuse ning ranniku- ja sisemaa-alade omavahelise koostöö edendamisele. Jūras Zeme on loodud juriidiliselt mittetulundusühinguna ning selle liikmeskonna moodustavad piirkonna võtmetähtsusega osapooled eri sektoritest ja institutsioonidest, aga sinna kuulub ka üksikisikuid.

Koiva jõega seotud huvirühmade kaasamist on koordineerinud avaliku sektori asutused. Näiteks on Läti Keskkonna, Geoloogia ja Meteoroloogia Keskus jõgede valgalade majandamise pädeva asutusena kutsunud ellu Koiva jõe nõuandva kogu, mis koguneb Koiva jõe vesikonna majandamise planeerimise ja rakendamisega seotud küsimuste arutamiseks. Tegemist on temaatilise koostöövormiga, mille eesmärk on tagada vesikonna hea ökoloogiline seisund.

Turismisektoris teevad mitmed avaliku ja erasektori osapooled koostööd eriti Koiva jõe keskosas. Üheks näiteks on turismibränd ja -platvorm Enter Gauja, mis tegutseb Koiva (Gauja) rahvuspargile keskenduva turismiklastrina. Klatri eesmärk on kujundada piirkonnast Läti konkurentsivõimelisim turismi sihtkoht väljaspool Riit, pakkudes kvaliteetseid ja mitmekesiseid turismitooteid. Pakkumine on hoolikalt segmenteeritud nii sise- kui ka välisriikidele aastaringse kasutuse eesmärgil ning keskendub loodusväärtustele, vabaõhutegevustele, kultuuripärandile ja ajalooliselt olulistele paikadele.

Piiriülesed ja regionaalsed seosed

Koiva jõe alamjooksu piirkond on osalenud mitmes piiriüleses ja rahvusvahelises koostööprojekti, kaasates erinevaid organisatsioone, sh planeerimispiirkondi, omavalitsusi, avaliku sektori asutusi ja mittetulundusühinguid. Need projektid on käsitletud mitmesuguseid väljakutseid, sh ühist veemajandust ja rannikualade haldamist, uute turismitoodete arendamist ning kultuuripärandi säilitamist.

Koiva jõe alamjooksu võrgustik, mida koordineerib kohalik tegevusrühm Jūras Zeme, ja Emajõe piirkonna võrgustikud, mida koordineerib kohalik tegevusrühm Tartumaa Arendusselts, on tugevdanud omavahelist koostööd projekti „River Networks” raames. Projektipõhine koostöö võib vastastikuse huvi ja soodsate võimaluste korral kujuneda püsivaks partnerluseks. Koostöö keskendub väljakutsete ja heade praktikate jagamisele veeturismi korraldamises, kultuuripärandi hoidmisel, üleujutusriskide juhtimisel ning keskkonna- ja looduskaitstes.

2.5. Võimalused ja väljakutsed

Projekti piirkondade tugevused

Mõlemale piirkonnale on iseloomulik vee ja maismaaga seotud süsteemide tihe omavaheline seotus, mis toetab elurikkust ja ökosüsteemide sidusust. Tugev kultuuriline ja ajalooline seotus järvede, jõgede ja rannikualadega – kalapüügi, paadisõidu ja festivalide kaudu – aitab kujundada piirkondlikku identiteeti ja soodustab terviklikku maastikuhooldust. Kohalikud traditsioonid, sh silmupüük Koival ja jõega seotud elatusviisid Emajõel, aitavad alal hoida kultuurilist järjepidevust ja suurendavad kogukondade kaasatust. Eri osapooli hõlmav koostöö omavalitsuste, vabaühenduste, ettevõtjate, kohalike kogukondade, avalike asutuste ja ülikoolide vahel tagab veemajanduses osalusel põhineva lähenemise. Poliitikaraamistikud püüavad ühitada keskkonnakaitset majandusliku kasutusega, käsitledes veekogusid nii ökoloogiliste väärtuste kui ka arenguvõimalustena.

Mõlema piirkonna eripärased loodus- ja kultuurimaastikud pakuvad märkimisväärset ökoturismi potentsiaali, ühendades puhkamise, hariduse ja kultuuripärandi tutvustamise, samal ajal kui poliitikaraamistikud püüavad tasakaalustada ökoloogilist kaitset ja majanduslikku kasutust. Teadmuspõhine juhtimine, mida toetab teadusasutuste – nagu Tartu Ülikool, Läti Keskkonna, Geoloogia ja Meteoroloogia Keskus (LVGMC), Läti Looduskaitse Agentuur (NCA) ja BIOR – ekspertiis, võimaldab seiret, andmepõhist planeerimist ja kohanemisvõimelist juhtimist.

Õppereis Ahvenamaal, 11.-15.05.2025. Foto: TASi pildipank

Tabel 2. Ühised tugevused

TUGEVUS	EMAJÕGI	KOIVA JÕGI
Omavahel seotud vee- ja maismaasüsteemid – mõlemas piirkonnas on unikaalseid vee- ja maismaavõrgustikke (järv-jõgi-järv ja jõgi-rannik süsteemid), mis on olulised loodusväärtused ja toetavad ökosüsteemide sidusust.	Piirkond on looduslikult väga mitmekesine ja liigirikas ning Emajõgi on üks kalarikkamaid jõgesid Eestis.	Piirkonna näol on tegemist riikliku tähtsusega maastikuga: rannikuala ja jõeelupaikade kõrge ökoloogiline väärtus, silmude ja lõheliste asurkonnad ning ohustatud linnuliigid.
Tugev piirkondlik veega seotud identiteet – kultuuriline ja ajalooline seotus järvede, jõgede ja rannikuga (kalapüük, paadisõit, festivalid) loob ühise kohatunde ja motivatsiooni keskkonna hoidmiseks.	Rikas kultuurilugu ja ajalooline pärand; esindatud on nii linnaline kui ka maakeskkond (erinevad kultuurid, lood, vaatamisväärsused, lotjade ehitamine jne).	Tugev kohalik kalanduskultuur ja -pärand, kus traditsioonilised oskused on säilinud ranna- ja silmupüügi kaudu. Pikaajalised kogukonnafestivalid, nagu Gauja festival, silmufestival ja kalurite päev.
Suur ökoturismi potentsiaal – mõlemas piirkonnas on iseloomulikud loodus- ja kultuurimaastikud, mis sobivad kestlikuks turismiks, ühendades puhkevõimalused, hariduse ja pärandi tutvustamise.	Taristut on järjepidevalt arendatud ning loodud on mitmeid uusi võimalusi (sadamad jne). Pakutavad (turismi)teenused on mitmekesised (kalapüük, paadisõit, jahipidamine, laevasõidud, loodusretked jne).	Arenenud linnaline taristu, mida järk-järgult parandatakse. Ädaži tamm on oluline ressurss ja elanike seas populaarne jalutus- ja puhkeala. Suurte ettevõtete olemasolu loob võimalusi koostööpõhise turismi- ja meelelahutusteenuste arendamiseks.
Aktiivne mitme osapoole koostöö – omavalitsused, MTÜ-d, ettevõtjad, kohalikud kogukonnad, avaliku sektori asutused ja ülikoolid on veemajandusse kaasatud mitmel moel, mis on märk osaluspõhisest juhtimismudelist.	Piirkonnas tegutsevad aktiivsed võrgustikud ja eestvedajad.	Aktiivne kohapõhine koostöövõrgustik, kuhu kuuluvad kohalikud ettevõtjad, omavalitsused, MTÜ-d ja kogukonnad. Koostöö aluseks on selgelt määratletud ülesanded/vastutused.

Projekti piirkondadega seotud väljakutsed

Mõlemad piirkonnad seisavad silmitsi toitainete liigsuse ja veekvaliteedi halvenemisega, mis on tingitud põllumajandusest ja asulatest pärinevast äravoolust (enim on mõjutatud Koiva jõgi Lätis ja Emajõega seotud järved Eestis). Selle tagajärjeks on vetikate vohamine ja ökosüsteemide seisundi halvenemine.

Avalik juurdepääs jõekallastele ja siseveekogudele on sageli piiratud eraomandiga ja puudub küllaldane taristu. Kasvav turismisurve – näiteks paadisõit, suplemine ja festivalid – ei ole sageli kooskõlas jäätmekäitluse ega teiste külastajatele pakutavate võimalustega.

Lisaprobleemideks on puudujäägid turismi- ja puhketaristus. Kliimamuutuste mõju hüdroloogiale ja ökosüsteemide stabiilsusele on üha suurem väljakutse, mida sidusrühmad on hakanud ka rohkem teadvustama. Tõhusat arendust ja juhtimist takistavad puudulikud seire- ja hindamisandmed ning ebapiisav koostöö eri osapoolte vahel.

Tabel 3. Ühised väljakutsed

VÄLJAKUTSE	EMAJÕGI	KOIVA JÕGI
Eutrofeerumine ja veekvaliteet – mõlemas piirkonnas põhjustavad põllumajandusest ja asulatest pärinevad toitained vetikate vohamist ja veekogude ökoloogilise seisundi halvenemist.	Emajõega seotud järved on tugevalt mõjutatud, Emajõgi ise on säilitanud parema ökoloogilise seisundi.	Eutrofeerumine on pikaajaline ja püsiv keskkonnaprobleem, mis mõjutab nii mageveekogusid kui ka Läänemerd.
Kliimamuutuste mõjud – viitavad otseselt temperatuuri- ja sadememustri muutustele, mis mõjutavad hüdroloogiat, jääkatet ja ökosüsteemi stabiilsust.	Kliimamuutused mõjutavad piirkonda eelkõige veekeskkondade temperatuuri tõusu kaudu. Kliimast tingitud hooajalisus seab tegevustele piiranguid; lühike hooaeg muudab majanduslikult tasuvate tegevuste arendamise keeruliseks.	Koiva jõe lammiala seisab silmitsi üleujutuste, erosiooni jt kliimamõjudega, vähene riskiteadlikkus ja kontrollimatu kaldaarendus ohustavad maastikke ja ökosüsteeme.
Turismisurve – mõlemas piirkonnas on kasvanud puhke- ja vabaajategevuste maht (paadisõit, suplemine, festivalid), aga sageli ei ole piisavalt mõeldud jäätme- ja reoveekäitlusele ega külastajate ohjamisele.	Turistide arvu kasv avaldab üha suuremat survet loodusele ja tugitaristule; näiteks on jäätme- ja reoveekäitlus ebapiisav.	Geograafiline asukoht (Riia lähedus) on tekitanud suurema koormuse loodusressurssidele, kui püsielanikud seda sooviksid. Läänemere rannikule ei ole rajatud ametlikke supelalasid ja ka siseveekogude ääres puuduvad ametlikud supluskohad, mis tagaksid veekogude läheduses ohutu puhkamise.
Piiratud ligipääs veekogudele – avalik ligipääs jõekaladele ja siseveekogudele on piiratud eraomandi ja ebapiisava taristu tõttu.	Ligipääsu piiravad peamiselt tihe roostik ja põõsastik rannikualadel. Taristu, sh rannad, vajab jätkuvalt arendamist; mõnes piirkonnas puudub omavahel toimiv taristu (sadamad, tootlustus, majutus jne).	Piiratud ligipääs Koiva jõe ja Liivi lahe rannikualadele, mis on tingitud ebaselgetest ligipääsuõigustest: eraomandi lähedusse paigaldatud erinevad sildid tekitavad puhkealade külastajates segadust.
Puudujäägid turismi- ja puhketaristust ning -teenustes	Vaatamata arendustele on mitmes piirkonnas turistidele vähe teenuseid; teenuste kättesaadavus ei ole ühtlane ning leidub piirkondi, kus teenused on praktiliselt olematud (nt Võrtsjärve ja Tartu vahelisel alal, Emajõe alamjooksul).	Piiratud turismi- ja puhketaristu (nt paadisillad, juurdepääsuteed), häiritud kohalike elanike ligipääs Koiva jõe äärsetele aladele, ametlike supelrandade puudumine ning tööjõupuudus takistavad kvaliteetsete teenuste pakkumist.

Koordineerimise ja juhtimise probleemid – mitmel osapoolel puuduvad selged kokkulepped arendustegevuse, turunduse ja brändingu osas; osapoolte koostöö koordineerimist ja juhtimist tuleb tugevdada.	Arendustegevuses osaleb palju erinevaid osapooli, kuid nende vahel puuduvad selged kokkulepped; ühtne ja terviklik turundus (sh rahvusvaheline bränd) puuduvad ja info teenuste kohta ei ole kergesti leitav. Puudub visuaalne identiteet ja ühine bränd.	Varasem koostöö ja tegevuste koordineerimine on olnud nõrk; koostöö omavalitsuste ning ideede ja algatuste autorite vahel vajab tugevdamist. Puudub visuaalne identiteet ja ühine bränd.
Ebapiisav seire ja hindamine – veeressursside kestlikuks kasutamiseks vajalikud paiksed andmed, mõjuhinnangud ja pikaajalised seireandmed on puudulikud.	Piirkonnas esineb lünki pikaajalises seires ning puuduvad ühtlustatud näitajad.	Turismi-, puhke- ja üleujutuskaitserajatiste ökoloogilisi mõjusid ei ole hinnatud.

Projekti „River Networks“ avaseminar Lobjakojas, 19.03.2024.
Foto: TASi pildipank

2.6. Kokkuvõte

Strateegiaseminar Lätis Adažis,
19.11.2025. Foto: TASi pildipank

Emajõe ja Koiva jõe ühisstrateegia ja tegevuskava on suunatud kestliku sotsiaalmajandusliku arengu edendamisele, viies majandusliku potentsiaali kasutamise koostööks keskkonnakaitsega. Analüüs osutab Emajõe piirkonna ja Koiva jõe alamjooksu veemajanduses kasutatavate lähenemisviiside märkimisväärsele sarnasusele. Mõlemad põhinevad integreeritud veeressursside majandamise põhimõtetel ning püüavad leida kompromissi majandusliku elujõulisuse ja ökoloogilise tasakaalu vahel.

Mõlemal piirkonnal on sarnased tugevused, mis loovad soodsa aluse ühisstrateegia kujundamiseks: omavahel seotud vee- ja maismaaökosüsteemid, mis toetavad elurikkust; samuti tugev piirkondlik identiteet, mida toetavad kultuuripärand ja suur ökoturismi potentsiaal. Seda potentsiaali aitavad ära kasutada ühistegevused ja mitmeid osapooli koondavate koostöövõrgustike jõupingutused.

Mõlemas piirkonnas esineb ka sarnaseid süsteemseid väljakutseid. Keskkonnamõjude seisukohalt seisavad veekogud silmitsi eutrofeerumisega (mis on ulatuslikum Koiva jõe piirkonnas) ning veekvaliteedi halvenemisega, mida põhjustavad **põllumajandusest ja asulatest pärinevad toitaineid**. Üha enam saavad ilmseks **kliimamuutustest** tingitud mõjud, mis mõjutavad hüdroloogiat, jäätet ja ökosüsteemide stabiilsust.

Arendustegevust takistavad ka **piiratud avalik ligipääs** veekogudele ning **kasvav puhke- ja vabaajategevuste surve** olukorras, kus ei ole sageli piisavalt mõeldud jäätmekäitlusele ega külastajate ohjamisele.

Juhtimist raskendab paljude osapooltega koostöö tegemise koordineerimine, kus rollid ja vastutusala **ei ole selgelt kokku lepitud**. Samuti puuduvad andmed turismivoogude seireks ja tulevaste tegevuste planeerimiseks.

Strateegia edukas elluviimine sõltub kestliku koordineerimismudeli kokkuleppimisest nii Eestis kui ka Lätis, piirkondade ainulaadse loodus- ja kultuuripärandi täieliku potentsiaali ärakasutamisest ning sellest, et areng oleks ökoloogiliselt põhjendatud ja sotsiaalselt kestlik kogu piirkonna pikaajaliseks hüvanguks.

STRATEEGIA JA TEGEVUSKAVA

3.1. Visioon 2040

Emajõgi ja Koiva jõe alamjooks on selgelt eristuvad ja populaarsed piirkonnad, mis on laialdaselt tuntud kestlike turismi- ja puhkevõimaluste poolest ning mille ainulaadsed loodus- ja kultuuriväärtused moodustavad ühtse terviku.

Mõlemat piirkonda iseloomustavad ligipääsetavad ja hästi toimivad veeteed ning veekogude kaldaalad, mis tagavad loodus- ja kultuuripärandi säilimise ning keskkonna aktiivse kaitse.

3.2. Eesmärgid ja tegevused

1. Ligipääsetav ja toimiv veeteede võrgustik ja taristu

- Mõlemas piirkonnas – Emajõgi ja Koiva jõgi – on ühtne, turvaline ja hästi ligipääsetav veeteede võrgustik. Taristu, sh sildumisvõimalused, paadisillad, slipid ja puhkealad toetavad kestlike paadisõidu-, puhke- ja kalastustegevusi ning kohalikku transporti.

2. Hästi säilinud looduskeskkond ja kõrge keskkonnateadlikkus

- Mõlema piirkonna keskkonnaseisund on paranenud tänu tasakaalustatud loodushoiu- ja majandustegevusele. Tegevused keskenduvad veekvaliteedi parandamisele, kalavarude taastamisele, kallaste kaitsele ning keskkonnahariduse ja -teadlikkuse aktiivsele edendamisele nii kohalike elanike kui ka külastajate seas.

3. Väärtustatud kultuuripärand

- Veekogudega seotud ainulaadset kultuuri- ja ajaloopärandit väärtustatakse, tutvustatakse ja lõimitakse turismiteenustesse, kohaliku toidu traditsioonidesse, haridusprogrammidesse ning kogukonnaellu, tugevdades seeläbi kohalikku identiteeti.

4. Tuntud kestliku turismi sihtkoht

- Mõlemad piirkonnad on arendatud kestliku turismi sihtkohaks. Nad pakuvad mitmekesiseid kvaliteetseid teenuseid ja autentseid elamusi, mis põhinevad nende eriomastel loodus- ja kultuuriväärtustel.

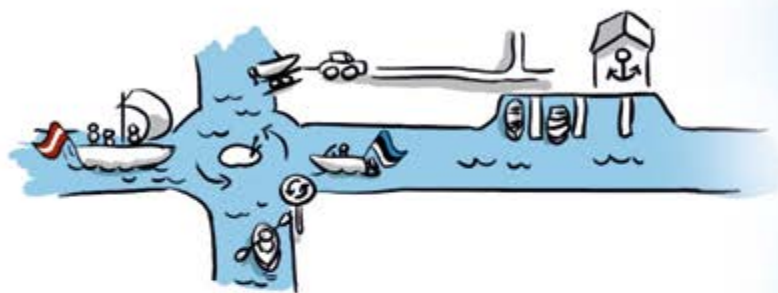
5. Tihe koostöö ja kogukondade kaasatus

- Piirkondade arengut juhib tugev ja laiapõhjaline koostöövõrgustik, kuhu kuuluvad omavalitsused, ettevõtjad ja kohalikud kogukonnad. Selline koostöö tagab koordineeritud planeerimise, ressursside kestliku kasutamise ja kogukondade aktiivse kaasamise.

Emajõe ja Koiva jõe strateegia 2040 ning tegevuskava

7 Ligipääsetav ja toimiv veeteede võrgustik ja taristu

Mõlemas piirkonnas – Emajõgi ja Koiva jõgi – on ühtne, turvaline ja hästi ligipääsetav veeteede võrgustik. Taristu, sh sildumisvõimalused, paadisillad, slipid ja puhkealad toetavad kestlikke paadisõidu-, puhke- ja kalastustegevusi ning kohalikku transporti.

2 Hästi säilinud looduskeskkond ja kõrge keskkonnateadlikkus

Mõlema piirkonna keskkonnaseisund on paranenud tänu tasakaalustatud loodushoiu- ja majandustegevusele. Tegevused keskenduvad veekvaliteedi parandamisele, kalavarude taastamisele, kallaste kaitsele ning keskkonnahariduse ja -teadlikkuse aktiivsele edendamisele nii kohalike elanike kui ka külastajate seas.

Visioon 2040

Emajõgi ja Koiva jõe alamjooks on selgelt eristuvad ja populaarsed piirkonnad, mis on laialdaselt tuntud kestlike turismi- ja puhkevõimaluste poolest ning mille ainulaadsed loodus- ja kultuuriväärtused moodustavad ühtse terviku.

Mõlemat piirkonda iseloomustavad ligipääsetavad ja hästi toimivad veeteed ning veekogude kaldaalad, mis tagavad loodus- ja kultuuripärandi säilimise ning keskkonna aktiivse kaitse.

4 Tuntud kestliku turismi sihtkoht

Mõlemad piirkonnad on arendatud kestliku turismi sihtkohaks. Nad pakuvad mitmekesiseid kvaliteetseid teenuseid ja autentseid elamusi, mis põhinevad nende eriomastel loodus- ja kultuuriväärtustel.

3 Väärtustatud kultuuripärand

Veekogudega seotud ainulaadset kultuuri- ja ajaloopärandit väärtustatakse, tutvustatakse ja lõimitakse turismiteenustesse, kohaliku toidu traditsioonidesse, haridusprogrammidesse ning kogukonnaellu, tugevdades seeläbi kohalikku identiteeti.

5 Tihe koostöö ja kogukondade kaasatus

Piirkondade arengut juhib tugev ja laiapõhjaline koostöövõrgustik, kuhu kuuluvad omavalitsused, ettevõtjad ja kohalikud kogukonnad. Selline koostöö tagab koordineeritud planeerimise, ressursside kestliku kasutamise ja kogukondade aktiivse kaasamise.

3.2.1. Ligipääsetav ja toimiv veeteede võrgustik ja taristu

3.2.1.1. Tegevused Lätis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
1.1.	Puhkealade rajamine Koiva jõe alamjooksul, sh suudmealadele, vanajõgedele, lisajõgedele ja Liivi lahe rannikule	Kohalik	- Selgelt tähistatud ja äratuntavad telkimis-, lõkke- ja puhkealad, kalastuspaigad ning infotahvlid koos kasutusreeglitega - Turvalised supluskohad – Vecgauja, Vējupe, Dzirnupe	Omavalitsused, ettevõtjad, MTÜ-d, kohalikud kogukonnad
1.2.	Jõevee ühtse ja kestliku majandamise kava väljatöötamine ja elluviimine	Kohalik, regionaalne	- Puhtad jõekaldad - Puhkealade rajamiseks ja hooldamiseks vajalikud haljastus- ja korrastustööd on tehtud	Omavalitsused, planeerimis-piirkonnad
1.3.	Laeva- ja paaditaristu arendamine	Kohalik, regionaalne	- Koiva jõgi on laevatatav (poid jne) - Uued ja rekonstrueeritud paadisillad - Slipp Koiva jõe suudmes - Jõe äärde on rajatud juurdepääsukohad nii veetranspordile kui ka sõidukitele	Omavalitsused, MTÜ-d, kogukonnad
1.4.	Mikroliikuvuse taristu arendamine ja ehitamine	Kohalik	- Promenaadid piki Koiva-Daugava kanalit (Baltezersi kanalit) - Koiva jõe promenaad raudteesillast Ādažini - Jalgtee ja rattateed Koiva jõe kallastel - Parendatud sõidutee Koiva jõe paremal kaldal (vana Riia-Peterburi maantee)	Kohalik omavalitsus
1.5.	Veesõidukite pukseerimisraja kasutuskorra selgitamine ja rakendamine	Kohalik	- Infomaterjalid, sh infotahvlid pukseerimisradade tingimuste kohta - Korraldatud kohtumised sidusrühmadega	Kohalik omavalitsus, naaberterritooriumide maaomanikud, MTÜ-d

3.2.1.2. Tegevused Eestis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
1.1.	Investeeringute planeerimine ja juhtimine piirkonnas	Kohalik, regionaalne	Võrtsjärve-Emajõe-Peipsi arendusprojekti raames kavandatud investeeringud on ellu viidud	TOL, võrgustiku partnerid
1.2.	Piirkonna taristu ja tugiteenuste kaardistamine ning investeerimiskava koostamine	Kohalik, regionaalne	- Olemasolevate ja potentsiaalsete slippide, sildumiskohtade, laevade hoolduskohtade, paadirendi jms üksikasjalik ülevaade - Uued investeerimisprojektid on ette valmistatud ja taotlused esitatud	TOL, võrgustiku partnerid
1.3.	Piirkonna kaardi-rakenduse loomine ja edasiarendamine ning selle sidumine olemasolevate platvormidega	Regionaalne	Kasutatav kaardirakendus, mis sisaldab asjakohast infot slippide, ajalooliste paikade, veeteede, matkaradade jms kohta	TOL, võrgustiku partnerid
1.4.	Veeteede tähistamise kontseptsiooni koostamine, sh ohutu ja keskkonnasõbraliku veeliikluse strateegia	Regionaalne	- Vajalikud ettevalmistustööd (projektid, load jne) on tehtud - Ohutu ja keskkonnasõbraliku veeliikluse strateegia on koostatud	TOL, võrgustiku partnerid
1.5.	Veeteede tähistamine, veekogude laevatatavuse parandamine ning taliteede rajamine ja tähistamine	Regionaalne	- Infotahvlid ja liiklusmärgid (kiirusepiirangud jne) - Vajadusel süvendustööd - Puutüved jms on veest eemaldatud - Kasutatavad taliteed Emajõe-Suursoos - Taliteede tähistamine	TOL, võrgustiku partnerid, sh Luunja vald ja Emajõe-Suursoo Keskus
1.6.	Veeteedega seotud taristu rajamine ja ajakohastamine vastavalt investeerimiskavale	Kohalik, regionaalne	- Sadamad, slipid, tanklad, reovee vastuvõtukohtad, parklad, puhkealad ja tualetid, elekter, jäätmekäitlus, rannad jne - Piloottegevused Võrtsjärve-Emajõe-Peipsi arendusprojekti raames – prügilaeve, jõevalve, päästeteenistus	TOL, omavalitsused

3.2.1.3. Ühistegevused

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUS	OSAPOOLED
1.1.	Piirkondade kaardirakenduse loomine ja edasiarendamine, sh sidumine olemasolevate platvormidega	Rahvusvaheline	Kasutatav rakendus, mis sisaldab asjakohast teavet slippide, ajalooliste paikade, veeteede, matkaradade jms kohta	TOL, TAS, Jūras Zeme ³ , omavalitsused Eestis ja Lätis

³ Hiljem uus koordineeriv organisatsioon (vt peatükki 4.1).

Õppereis Lätis, 03.-06.09.2024. Foto: TASi pildipank

3.2.2. Hästi säilinud looduskeskkond ja kõrge keskkonnateadlikkus

3.2.2.1. Tegevused Lätis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
2.1.	Veekogude ühtse ja kestliku majandamise tagamine	Kohalik	- Ühine tegevuskava Koiva jõe alamjooksu vee majandamiseks - Veemajandusmeetmete koordineeritud elluviimine kohalikul tasandil	Omavalitsused, MTÜ-d, ettevõtjad, kohalikud elanikud
2.2.	Looduskaitsemeetmete rakendamise edendamine	Kohalik	- Koostöös kohaliku kogukonna ja turistidega ning vastavalt Piejūra looduspargi halduskavale on võetud kasutusele vajalikud looduskaitsemeetmed - Tagatud on nii looduskaitse kui ka kohalike elanike võimalus kasutada rohealasid	Kodanikud, MTÜ-d, ettevõtjad
2.3.	Loodust ja keskkonda tutvustavate tegevuste korraldamine	Kohalik, regionaalne	- Loodus- ja keskkonnaprotsesse ning -väärtusi tutvustavad tegevused - Teabematerjalid Koiva jõe alamjooksu looduse ja veekeskonnaga seotud väärtuste kohta	Turismiettevõtted, MTÜ-d, kohalikud elanikud
2.4.	Kalavarude taastamine ja suurendamine	Kohalik, regionaalne	- Sotsiaalsed tegevused kalavarude kaitsmiseks - Meetmed kalavarude kaitseks – takistuste eemaldamine ja elupaikade taastamine	MTÜ-d, kohalikud elanikud, kalamehed
2.5.	Kliimamuutuste mõju hindamine ja leevendamine	Kohalik, regionaalne, riiklik	- Koiva jõe kallaste erosiooni ja põhjadünaamika jälgimine - Plaan kevadiste üleujutuste, sademete ja tormituulte mõju vähendamiseks teatud piirkondades - Rannikuerosiooni pikaajaliste mõjude hindamine ehituse ja taristu arendamisel - Uute innovaatiliste looduspõhiste lahenduste rakendamine kliimamuutuste mõju leevendamiseks (nt kraavide mitmeotstarbeline kasutamine – nii vee kogumiseks kui ka niiskuslembeste taimede kasvatamiseks)	Omavalitsused, Läti Riiklik Keskkonnateenistus, Läti Keskkonna, Geoloogia ja Meteoroloogia Keskus

3.2.2.2. Tegevused Eestis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
2.1.	Koostöö käivitamine teadus- ja keskkonna-asutustega piirkonna keskkonnaseisundi-alase teadlikkuse tõstmiseks, sh koostöö rahvusvaheliste keskkonna- ja looduskaitse-organisatsioonidega Piirangute ja kohustuste ülevaatamine, asjakohase teabe kogumine	Regionaalne, riiklik, rahvusvaheline	- Keskkonnauuringuid tutvustavad seminarid - Vajalike piloottegevuste määratlemine (fookusega Võrtsjärve, Emajõe ja Peipsi järve keskkonnaseisundil, eutrofeerumisel ja kalavarude kaitsel) - Ettepanekud riiklike ja kohalike õigusaktide ning kalapüügi reguleerimise jm kohta	TAS, teadus-asutused
2.2.	Piloottegevuste elluviimine keskkonnaseisundi parandamiseks	Kohalik, regionaalne, rahvusvaheline	Koostöös teadusasutustega on välja töötatud piloottegevused keskkonnaseisundi parandamiseks (nt roostike kasutamine, looduskoosluste säilitamine, roheline tankimine jne)	TAS, võrgustiku partnerid
2.3.	Talgute korraldamine piirkonnas (prügi ja langenud puude koristamine, sildumisrajatiste parandamine)	Kohalik	Piirkonnas on korraldatud vabatahtlikke talgupäevi	TAS, võrgustiku partnerid
2.4.	Loodus- ja keskkonnahariduse edendamine koostöös koolide ja lasteaedadega	Kohalik, regionaalne, riiklik	Koolidele ja lasteaedadele on tutvustatud erinevaid (nii uusi kui ka olemasolevaid) keskkonnaharidusprogramme	MTÜ-d (nt Peipsi Koostöö Keskus, Eesti Maaülikool jne)
2.5.	Ujuva loodusõppeklassi rajamine	Regionaalne	Rajatud on ujuv õppeklass (laeva Vanemuine renoveerimine)	MTÜ Emajõe Lodjasetts
2.6.	Teavituskampaaniate korraldamine vastavalt turundusplaanile	Kohalik, regionaalne, riiklik	- Keskkonnakultuuri ja teadlikkuse pikaajaline areng - Teavitus- ja turundustegevuste elluviimine teadlikkuse suurendamiseks	TAS, TOL, SATT

3.2.2.3. Ühistegevused

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOL
2.1.	Koostöömudeli käivitamine teadus- ja keskkonnaasutustega piirkonna keskkonnaseisundi teadlikkuse suurendamiseks (kalavarude säilitamine, kalandusuringud)	Rahvusvaheline	• Ühisseminarid • Koostöö ettepanekute koostamisel riiklike ja kohalike õigusaktide ning kalapüügi korralduse jm osas	TAS, Jūras Zeme
2.2.	Keskkonnaseisundi parandamisele suunatud piloottegevuste elluviimine	Rahvusvaheline	• Piloottegevused on ellu viidud (vt peatükki 3.2.6)	TAS, Jūras Zeme, võrgustiku partnerid, omavalitsused, MTÜ-d, kohalikud elanikud
2.3.	Loodus- ja keskkonnahariduse edendamine koostöös koolide ja lasteaedadega Ühiste haridusprogrammide läbiviimine kooliõpilastele (nt jõgede kasutamine ja hoidmine), koostöö teadusasutustega	Rahvusvaheline	• Uued keskkonnaprogrammid koolidele ja lasteaedadele • Ühisseminarid • Avalikkuse suurenenud teadlikkus	TAS, Jūras Zeme, MTÜ-d (keskkonnavalitsused), teadusasutused

Carnikava Festival Lātis, 06.09.2025. Foto: Ineta Freimane

3.2.3. Väärtustatud kultuuripärand

3.2.3.1. Tegevused Lätis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
3.1.	Kaluriameti tutvustamine ja propageerimine	Kohalik	• Infomaterjalid • Interaktiivsed stendid • Noortele suunatud mitteformaalsed harivad tegevused	Omavalitsus, turismiettevõtted, ettevõtjad, kohalikud elanikud
3.2.	Kultuuri- ja ajaloo väärtuste ning -objektide kaardistamine ja arendamine	Kohalik	• Kaardistatud olemasolevad kultuuri- ja ajaloo väärtused • Uute/täiendavate objektide nimekiri • Uued kultuurilised ja ajaloolised vaatamisväärsused	Omavalitsused, ettevõtjad, Muinsuskaitseamet, muuseumid
3.3.	Kultuuriürituste korraldamine kultuuri- ja ajaloo pärandi ning kaasaegsete traditsioonide hoidmiseks	Kohalik	• Silmufestivali traditsioonide jätkamine • Gauja festival • Sadamafestival kui iseseisev traditsioon • Muud piirkonnaga seotud kultuuritegevused	Omavalitsused, MTÜ-d, ettevõtjad, kohalikud elanikud
3.4.	Kultuuri- ja ajaloo ürituste korraldamine avalikkusele	Kohalik, regionaalne	• Kultuuri- ja ajaloo pärandi väärtusi ning nende säilitamist tutvustavad üritused, mis kaasavad laiemat avalikkust	Omavalitsused, MTÜ-d, ettevõtjad, kohalikud elanikud, külastajad
3.5.	Laeva- ja paadisõidu pärandi säilitamine ja tutvustamine	Kohalik	• Puitpaatide ehitamise oskuste taastamine • Vidzeme rannikubrikkidega seotud kultuuripärandi uurimine ja säilitamine • Koiva parve ekspositsiooni tutvustamine • Parvesõidu kaasamine turismitoodetesse	MTÜ-d, ettevõtjad, omavalitsused

3.2.3.2. Tegevused Eestis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
3.1.	Piirkonna veeteede ajalooline uurimine (laevandus, taliteed, kalurite lood, vana-jõgede nimed, legendid ja traditsioonid jms)	Kohalik, regionaalne	Ajaloolise pärandi koondamine võtmevaldkondade kaupa, et luua sisend tegevusteks, üritusteks ja turunduseks	TAS, Emajõe, Võrtsjärve ja Peipsi kogukonnad
3.2.	Ürituste korraldamine ajaloo- ja kultuuri-pärandi tutvustamiseks ja edendamiseks, sh Tartumaa toidupärand	Kohalik, regionaalne, rahvusvaheline	Töötoad, Oktoberfest Lodjakojas ja muud üritused, matkad, Sisevete Festival, degusteerimistuurid koos jõekruisidega, kino lodjal	TAS
3.3.	Ajaloolise pärandi esitlemisega seotud tegevused (telesarjad), interaktiivsed välinäitused, veebileht, taskuhäälingud, raamatud jne	Kohalik, regionaalne	Avalikkusele suunatud teavitustegevused, mis tutvustavad piirkonna ajaloo-pärandit	TAS, TOL, SATT
3.4.	Audiogiid eesti, inglise ja läti keeles	Regionaalne, rahvusvaheline	Piirkonna lood (näiteks temaatilised raamatud) ning nende jutustused ja kokkuvõtted paatidel ja laevadel kasutamiseks	TAS

Jõelaev Arabella külastajate ootel. Foto: Maria Kilk

3.2.3.3. Ühistegevused

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOL
3.1.	Ürituste korraldamine ajaloo- ja kultuuri-pärandi tutvustamiseks ja edendamiseks	Rahvusvaheline	Töötodad, muud üritused, matkad, Sisevete Festival, maitserännakud jne	TAS, Jüra Zeme
3.2.	Audiogiidid eesti, inglise ja läti keeles (võimalikud teemad: paadiehitus, parvesõit jne)	Rahvusvaheline	Piirkondade lood (nt temaatilised raamatud) ning nende jutustused ja kokkuvõtted paatidel ja laevadel kasutamiseks	TAS, Jüra Zeme
3.3.	Piirkondliku kultuuripärandi populariseerimine	Rahvusvaheline	Külastused (nt lotjade taastamine, purjetamine ja parvesõit jõgedel jne)	TAS, Jüra Zeme
3.4.	Tänapäevaste festivalide korraldamine ja edulugude esiletoomine	Rahvusvaheline	Erinevad festivalid (nt Sibulafestival, Silmufestival, Tillifestival jne)	TAS, Jüra Zeme
3.5.	Ühiste marsruutide arendamine ja turundamine, keskendudes hooajavälistele marsruutidele	Rahvusvaheline	Ühised marsruudid (nt nädal Balti riikides)	TAS, Jüra Zeme
3.6.	Transpordilahenduste arendamine	Rahvusvaheline	Infomaterjalid võimalike transpordilahenduste kohta (nt rong Tartu ja Riia vahel)	TAS, Jüra Zeme
3.7.	Veeteede ajalooline uurimine	Rahvusvaheline	Ajaloopärandi uuringute koondamine võtmevaldkondade kaupa, et luua sisend tegevusteks, üritusteks ja turunduseks (sarnaselt Eestile)	TAS, Jüra Zeme
3.8.	Ühine reklaamvideo piirkondade tutvustamiseks (sarnasused, erinevused jne)	Rahvusvaheline	Reklaamvideo	TAS, Jüra Zeme

3.2.4. Tuntud kestliku turismi sihtkoht

3.2.4.1. Tegevused Lätis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLLED
4.1.	Koiva jõe alamjooksule ühtse tunnusbändi loomine	Kohalik, regionaalne	- Bränd ja ühtne visuaalne identiteet, tunnuslause jne - Turundusstrateegia	Omavalitsused, ettevõtjad, turismiettevõtted, MTÜ-d, kohalikud elanikud
4.2.	Turismivoogude juhtimiseks vajalike andmete ja lubade tagamine	Kohalik, riiklik	- Erinevad andmed (välitöödel kogutud, digitaalsed, satelliitandmed jne) - Andmeanalüüs – turismivood, olemasolevad loodusressursid jne - Selge ja arusaadav lubade väljastamise süsteem	Omavalitsused, teadusasutused
4.3.	Mitmekesise turismiteenuste valiku arendamine, sh teenuste kättesaadavuse parandamine avalike veekogude ääres	Kohalik, regionaalne, rahvusvaheline	(Uued) aktiivse turismi teenused (sh seotud piirkonnas oleva militaarse taristuga), nt kohvikud, muuseumid, vaatamisväärsused, varustuse rent jm - Innovaatilised (sh digitaalsed) turismilahendused	Ettevõtjad, omavalitsused
4.4.	Eriliste Koiva jõe marsruutide ja turismitoodete loomine	Kohalik, regionaalne	- Uued veeteed - Olemasolevate ja uute turismimarsruutide arendamine	Omavalitsused, ettevõtjad, turismiettevõtted
4.5.	Turundustegevuste elluviimine	Kohalik, regionaalne, rahvusvaheline	- Infomaterjalid/-juhendid - Osalemine turismimessidel teadlikkuse suurendamiseks - Aktiivne turundus sotsiaalmeedias, kampaaniate läbiviimine	Omavalitsused, ettevõtjad, turismiettevõtted
4.6.	Koolituste korraldamine turismivaldkonnaga seotud osapooltele	Kohalik, regionaalne	Koolitused turismivaldkonna sidusrühmadele	Omavalitsused, turismiettevõtted, ettevõtjad
4.7.	Innovaatiliste lahenduste loomine	Kohalik, regionaalne	- Uue piirkonnaspetsiifilise veesõiduki loomine - Innovaatilised lahendused jäätmete vähendamiseks	Omavalitsused, ettevõtjad, MTÜ-d

3.2.4.2. Tegevused Eestis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLLED
4.1.	Piirkondlike turismiteenuste arendamise koordineerimine	Regionaalne	Piirkonna turismiteenuste arendamine on koordineeritud, et tagada erinevate osapoolte vaheline kooskõla	SATT, Lõuna-Eesti Turismiklaster, ettevõtted ja teised võrgustiku partnerid
4.2.	Ajaloo- ja looduspärandil põhinevate turismiteenuste arendamine, turismiteenuste tegevuskava loomine	Kohalik, regionaalne, rahvusvaheline	- Erinevad turismiteenused (nt majutus, sh veemajutus), toitlustus, laevade hooldus ja hoiustamine, pakendamine, koostöö turismiettevõtetega, sisevete teemapark, linnuvaatlus, taliteed, veespordialad, kalastusturism, taliujumine, eakatele suunatud teenused jne) - Teenusepakkujad on internetis hõlpsasti leitavad - Teenuste arendamise tegevuskava - Koolitused (nt teenuste arendamine, veebinähtavus, keskkonnateemad, veeohutus). 2026. aastaks on plaanis õppereisid	SATT, Lõuna-Eesti Turismiklaster, TAS
	Võrgustiku-liikmetele suunatud koolitused ja õppereisid turismiteenuste arendamiseks			
4.3.	Emajõe jõeretkede laiendamine kogu piirkonda, ühtse kontseptsiooni loomine ja turundamine	Kohalik, regionaalne	- Reisid, mis seovad piirkonna tervikuks - Toiduüritused, kohalike tootjate kaasamine	SATT, Lõuna-Eesti Turismiklaster, TAS
	Kohaliku toidu sündmuste korraldamine, sidudes reisid toidukultuuri ja -pärandiga			
4.4.	Kalastusturismi toote arendamine ja turundamine	Kohalik, regionaalne, rahvusvaheline	- Uue kalastusturismi toote loomine piirkonna tutvustamiseks, sidudes selle jõeretkede kontseptsiooniga - Koolitused teenuste arendamiseks	SATT, Lõuna-Eesti Turismiklaster

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
4.5.	Investeeringud turismiteenuste arendamisse	Kohalik, regionaalne	• Uued teenused ja tooted, mis põhinevad olemasoleval taristul (nt (paadi)majutus, toitlustus, laevade hooldus jne) • Uued turismimarsruudid (nt Tartu-Oiu, Tartu-Värskä-Rannapungerja, Tartu-Piirissaare, laevaliinid sadamate vahel) • Laevade renoveerimine	Ettevõtted, võrgustiku partnerid
4.6.	Turundusstrateegia ja -plaani loomine	Kohalik, regionaalne, riiklik, rahvusvaheline	• Käimasoleva Võrtsjärve–Emajõe–Peipsi arendusprojekti raames on koostatud terviklik turundusstrateegia ja selle elluviimise plaan	TOL, SATT, Lõuna-Eesti Turismiklaster, TAS
4.7.	Piirkonna brändi ja väärtuspõhise identiteedi loomine	Kohalik, regionaalne, riiklik, rahvusvaheline	• Piirkonna turunduseks on loodud ühine bränd	TOL, SATT, Lõuna-Eesti Turismiklaster, TAS
4.8.	Turundusplaani elluviimine	Kohalik, regionaalne, riiklik, rahvusvaheline	• Turundusplaani on ellu viidud	TOL, SATT, Lõuna-Eesti Turismiklaster, TAS
	Piirkondlike turismiteenuste ja ürituste turundamine			
4.9.	Koostöö teiste piirkondlike, riiklike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega	Kohalik, regionaalne, riiklik, rahvusvaheline	• Piirkond on määratletud ja esile tõstetud nii riiklikus kui ka rahvusvahelises vaates • Olulised tegevused on Lõuna-Eesti Turismiklastri strateegias kajastatud	SATT, Lõuna-Eesti Turismiklaster
	Piirkonna turundusstrateegia sidumine Lõuna-Eesti Turismiklastri strateegia, tegevuskava ja eelarvega			

3.2.4.3. Ühistegevused

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOL
4.1.	Turundusplaani elluviimine (fookus kalastusturismil)	Rahvusvaheline	Turundusplaani kohaselt on ellu viidud mitmesuguseid turundustegevusi, pöörates ennekõike tähelepanu kalastusturismile Eestis ja Lätis	TAS, SATT, Jūras Zeme
4.2.	Innovatiivsete turismilahenduste arendamine	Rahvusvaheline	Koolitused, seminarikohtumised ja häkatonid Eesti ja Läti võrgustikuliikmete vahel uute ja innovaatiliste turismitoodete ja -lahenduste väljatöötamiseks	TAS, Jūras Zeme, kõik Eesti ja Läti võrgustiku liikmed
4.3.	Infomaterjalide jagamine ja levitamine Eesti ja Läti turismiinfokeskustes, sh materjalide ühine loomine	Rahvusvaheline	- Töötod infomaterjalide ühiseks loomiseks - Ühiselt loodud infomaterjalid, mida levitatakse Eesti ja Läti turismiinfokeskustes	TAS, SATT, Jūras Zeme

Õppereis Eestis, 01.-03.07.2024. Foto: TASi pildipank

3.2.5. Tihe koostöö ja kogukonna kaasatus

3.2.5.1. Tegevused Lätis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
5.1.	Arendustegevuse koordineerimine maakondade, kogukondade ja huvirühmade vahel	Kohalik, regionaalne	- Osapoolte vahel on sõlmitud koostöömemorandum (manifest), mis kajastab iga osaleja rolli - Loodud on ühing Koiva jõe alamjooksu piirkonna arendustegevuste juhtimiseks - Eesmärkide elluviimise toetamiseks on loodud nõuandev kogu	Kõik osapooled
5.2.	Võrgustike edendamine kohalike tegevusrühmade, ühenduste ja kogukondade vahel	Kohalik, regionaalne	- Võrgustikuüritused aktiivsete Koiva jõe piirkonna tegevusrühmade ja ühenduste vahel - Tagatud on teabevahetus ühiste projektide elluviimisega seotud jooksva info osas - Tugevdatud koostöö MTÜ-dega Jūras Zeme ja Gaujas Partnerība, Koiva kestliku arengu seltsiga	Tegevusrühmad, ühendused, omavalitsused, kodanikud
5.3.	Kohalike elanike kaasamine Koiva jõe piirkonna arengu kavandamisse	Kohalik	- Regulaarsed kohtumised kohalike kogukondade ja turismiettevõtjate huvide arutamiseks ja kooskõlastamiseks - Regulaarsed kohtumised Piejūra looduspargi kasutamise ja haldamisega seotud osapooltega, et kooskõlastada turismi- ja puhkemajanduse, kohalike elanike ning keskkonnakaitsealased huvid	Uus ühendus ⁴ , kodanikud, turismiettevõtted, ettevõtjad, omavalitsused, Läti Looduskaitse Agentuur
5.4.	Koostöö Läti kaitsevägega	Kohalik, riiklik	Turismiteemade arutamiseks korraldatakse vähemalt kaks korda aastas regulaarseid kohtumisi kaitseväge esindajatega	Läti kaitsevägi, omavalitsused
5.5.	Koostöö tugevdamine teadusasutustega	Riiklik, rahvusvaheline	- Loodud on koostöö teadusasutustega, kes osalevad erinevate andmete ja teadmiste kogumises ning ressursside tõhusamas kasutamises - Eesti ja Läti vahelised vahetusviisid jõgede ökosüsteemi haldamiseks - Suvekool, avalikud teaduslaagrid	Kõrgkoolid, kohalikud omavalitsused, MTÜ-d, ühingud

⁴ Uus koordineeriv organisatsioon (vt peatükki 4.1).

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
5.6.	Koostöö Eesti seltside ja ühingutega	Rahvusvaheline	- Kogemusvahetusreisid turundustegevuste elluviimiseks - Visiidid piirkondliku kultuuripärandi tutvustamiseks - Ühised infomaterjalid - Infomaterjalid Koiva jõe kohta Eesti turismiinfopunktides ja vastupidi	MTÜ-d, omavalitsused, Eesti koostöövõrgustik
5.7.	Ressursside kestliku kasutamise majandusliku kasu esiletoomine	Kohalik, regionaalne, rahvusvaheline	Visiooni ja eesmärkide saavutamise toetamiseks on ellu viidud eri mahuga projekte rahastuse kaasamiseks	Kõik osapooled

3.2.5.2. Tegevused Eestis

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
5.1.	Võrgustiku koordinaatori värbamine	Regionaalne	Võrgustiku koordinaator strateegia elluviimise esimeseks perioodiks (2026–2029)	TAS koostöös võrgustiku-partneritega
5.2.	Võrgustiku ja piirkondliku arendustöö koordineerimine	Regionaalne	- TASi, TOLi ja SATTi vahel on sõlmitud koostöömemorandum (manifest), mis kajastab iga partneri rolli - Kohtumised, koolitused, arendusprojektide taotlemine ja elluviimine jne	TAS, TOL, SATT
5.3.	Võrgustiku uudiskirja väljaandmine	Kohalik, regionaalne	Võrgustiku liikmetele suunatud uudiskiri, mis tutvustab strateegia ja ürituste elluviimist (4–6 korda aastas)	TAS
5.4.	Osalemine rahvusvahelistes koostöövõrgustikes ja projektides	Rahvusvaheline	Erinevad rahvusvahelised projektid (nt Interreg programmid, River Cities, koostöö Koiva jõe piirkonnaga jne)	TAS
5.5.	Arendusprojektide ettevalmistamine ja elluviimine	Kohalik, regionaalne	- Arendusideede kogumine - Rahastusallikate leidmine (uued sündmused, koostöö- ja arendusprojektid jne)	TAS

3.2.5.3. Ühistegevused

Nr	TEGEVUS	TASAND	OODATUD TULEMUSED	OSAPOOLED
5.1.	Osalemine rahvusvahelistes koostöövõrgustikes ja -projektides	Rahvusvaheline	• Uued arendusprojektid • Ühine juhtrühm	TAS, Jūras Zeme
	Ühise juhtrühma loomine tulevasteks projektideks			
5.2.	Koostöö tugevdamine teadusasutustega	Rahvusvaheline	• Ühisseminarid ja -publikatsioonid päevakajalistel teemadel	TAS, Jūras Zeme
5.3.	Ühise piirkondi tutvustava aastakirja väljaandmine	Rahvusvaheline	• Ajakiri (nt kord aastas)	TAS, Jūras Zeme
5.4.	Ühine kogukondade kaasamine (nt talguliste vahetus)	Rahvusvaheline	• Ühised piiriülesed tegevused	TAS, Jūras Zeme
5.5.	Ühised koolitused	Rahvusvaheline	• Ühised koolitused (nt lotjade ehitamine, parvesõit)	TAS, Jūras Zeme

Strateegiaseminar Lodjakoja, 03.11.2025. Foto: TASi pildipank

3.2.6. Piloottegevused

Projekti „River Networks“ raames viiakse ellu kokku 8 piloottegevust Eestis ja Lätis, sh kummaski riigis 3 arendustegevust ja 1 investeerimistegevus.

Saadaolev rahastus:

- 8000 eurot igaks arendustegevuseks;
- 17 000 eurot igaks investeerimistegevuseks (pluss 50% kaetakse omafinantseeringust).

Esimestel sidusrühmade seminaridel (2.06.2025 ja 1.07.2025) Eestis ja Lätis viidi läbi ajurünnak võimalike tegevuste leidmiseks.

Ajurünnaku käigus tekkis mitmeid ideid:

- Veetaristu eskiiside/ehitusprojektide ettevalmistamine
- Veebilehe loomine (info koondamine – tanklad, paadirent, sildumiskohad jms)
- Sisevete konverentsi korraldamine (meedia, ametiasutused, teadusasutused, omavalitsused)
- Sisevete ümarlaua korraldamine (ettevõtjad, ametiasutused, probleemid, lahendused)
- Laserloendurid külastajate loendamiseks
- Ajaloo uurimine (siseveed, kalandus)
- Poide märgistamine ja pimedas nähtavaks tegemine
- Sääsetõrjeautomaadid
- Turismibrošüürid sisevete infoga (infot uuendatakse igal aastal)
- *Pop-up*-mobiililevi
- Kõigile mõeldud veebinähtavuse koolitus (Google'i profiil jne)
- Viidad ja märgistused (ühtne kujundus)
- Digitaalsed infotahvlid
- Töötoad: kultuur, toit jms
- Koolitused võrgustiku liikmetele:
 - o Ligipääsetavus
 - o Märgistused
 - o Liiklus
 - o Keskkond
- Ressursside kaardistamine
- Ühtne infoväli
- Näitus ja teavituskampaania (nt prügikoristuse teemadel)
- Veeteede ajalooline uuring
- Paaditranspordi teenuse käivitamine
- Rendipaatile nimekirj
- Infoäpi arendamise 1. etapp
- Jõeäärsed infotahvlid ja viidad
- Ajaloolise uurimustöö algatusgrupp ja teemade kaardistamine

Esimeses voorus valiti kolm pilootprojekti:

Eesti:

- kohaliku toidu töötoad osana Emajõe retkedest⁵ (seotud eesmärkidega „Väärtustatud kultuuripärand” ja „Tuntud kestliku turismi sihtkoht”);
- veeteede ajaloolise uuringu läbiviimine, et paremini mõista üldist konteksti ja erinevaid laevatüüpe, viia ellu tegevusi ning luua selle põhjal lugusid ja turundussisu⁶ (seotud eesmärgiga „Väärtustatud kultuuripärand”).

⁵ Põhineb varasemal edukal kogemusel. Projekt on juba ellu viidud ja jätkub ka järgmisel aastal.

⁶ Hetkel käimas.

Läti:

- uue traditsiooni loomine – Sisevete Festival Carnikavas, et suurendada huvi Koiva jõe pakutavate võimaluste vastu⁷

Töörühmade ühiskohtumisel (19.11.2025) pakuti välja veel mõned ideed:

Eesti:

- audiogiid eesti, läti ja inglise keeles piirkonna ajaloo ja lugude tutvustamiseks, kasutamiseks paatidel ja laevadel (seotud eesmärgiga „Väärtustatud kultuuripärand”);
- ühine reklaamvideo eesti, läti ja inglise keeles piirkondade tutvustamiseks (sarnasused, erinevused jne) (seotud eesmärgiga „Väärtustatud kultuuripärand”).

Läti⁸:

- reguleeritav kai, mida saab vajadusel transportida erinevatesse kohtadesse;
- kolmepäevane paadiretk Koiva jõel kohalike elanike kaasamiseks, jõeäärsete ettevõtete külastamiseks ning selle põhjal raamatu või trükise koostamiseks turunduslikel eesmärkidel.

Lisaks otsustati välja kuulutada **avalik projektikonkurss parimate investeerimisobjektide leidmiseks** Eestis ja Lätis. Projektid valitakse järgmiste kriteeriumide alusel:

- teostatavus – tegevused peavad olema tehtud 2026. aasta lõpuks;
- vastavus põhisuundadele (turism, keskkond ja taristu, sh ligipääs veekogudele);
- mõju – nii võrgustiku arengule kui ka piirkonnale (sh sihtrühmade suurus).

Konkursikutse koos kriteeriumide ja valikuprotsessi kirjeldusega avaldatakse 2026. aasta alguses eraldi Eestis ja Lätis. Sihtrühmaks on piirkondades asuvad võrgustiku osapooled (nt ettevõtted, kohalikud kogukonnad ja MTÜ-d). Otsused teeb ühine juhtrühm.

⁷ Juba edukalt ellu viidud ja jätkub ka järgmisel aastal.

⁸ Arendamisel olevad ideed. Ideed on välja töötamisel ja võivad arendusprotsessi käigus muutuda; lisaks võib tekkida uusi ideid. Piloottegevuste lõpliku valiku teeb projekti juhtrühm.

Carnikava Festival Lätis, 06.09.2025. Foto: Ineta Freimane

4

STRATEEGIA ELLUVIIMINE

4.1. Juhtimine

Juhtimismudeleid arutati Eestis ja Lätis eraldi. Eespool loetletud riiklikud tegevused viiakse ellu riigipõhiselt ja selleks on vajalik riiklik koordineerimine.

Eestis arutati kolme võimalikku varianti (uue organisatsiooni loomine, vastutuse andmine SATT-ile ja võrgustikupõhine juhtimine). Otsustati jätkata võrgustikupõhise juhtimismudeliga, mis tugineb kolmele organisatsioonile (TAS, TOL ja SATT):

TAS:

- **Strateegia elluviimise juhtimine**
 - o Tegevuskava täitmise jälgimine
 - o Täiendava rahastuse leidmine ja arendusprojektide juhtimine
 - o Osapoolte (TOL, SATT, ettevõtted, kogukonnad jne) tegevuse koordineerimine
- **Arendustegevused ja võrgustikutöö**
 - o Kohtumiste korraldamine
 - o Suhtlus liikmetega, sh vajaliku sisendi kogumine
 - o Liikmete toetamine arendustegevustes, sh uute teenuste arendamisel
 - o Rahvusvaheline koostöö

TOL:

- **Investeeringute koordineerimine omavalitsuste vahel**
 - o Investeerimisobjektide kaardistamine
 - o Investeeringuprojektide algatamine ja juhtimine (nii piirkondadeüleselt kui ka konkreetsete kohalike omavalitsustega)

SATT:

- **Turundusstrateegia aja- ja asjakohasuse jälgimine**
 - o Sisendi kogumine võrgustiku liikmetelt
 - o Täiendava turundusrahastuse leidmine
 - o Koostöö ja koordineerimise tagamine Lõuna-Eesti Turismiklastri tegevustega
 - o Spetsiifiliste turundustegevuste elluviimine (üldine turundus, kampaaniad, info leitavuse parandamine jne)

TAS, TOL ja SATT kaasavad vajalikud osapooled, kellel on strateegia elluviimisel väga tähtis roll:

- **ettevõtted** – teenuste pakkumine, uute teenuste arendamine, paketilahenduste loomine koos teiste osapooltega, investeeringud turismitaristusse;
- **kogukonnad** – piirkonna külade aktiveerimine, ürituste korraldamine, kohalike elanike kaasamine;
- **kohalikud omavalitsused** – konkreetse piirkonna osapoolte kaasamine, investeeringute planeerimine ja elluviimine TOL-i koordineerimisel (kohalik omavalitsus vastutab konkreetsete investeeringute eest);
- **kolmanda sektori organisatsioonid** – temaatiliste ürituste korraldamine, keskkonnahariduse edendamine;
- **teadus- ja arendusasutused** (kõrgkoolid jne) – valdkondlik (keskkonnavaline jne) ekspertiis;
- **riigiasutused** (Riigimetsa Majandamise Keskus, Keskkonnaamet jne) on kaasatud, kuna regulatsioonid, teave ja osaliselt ka investeeringud tulevad riigi tasandilt.

Oluline on, et erinevad osapooled saaksid algatada tegevusi ja võtaksid vastutuse konkreetse tegevuse elluviimise eest.

Lätis on vaja luua uus koordineeriv üksus (ühing). Selle loomiseks on vajalik täiendav arutelu. 2026. aasta alguses korraldatakse avalik konkurss asutajate leidmiseks. Seni vastutab strateegia elluviimise, sh ühistevõtmiste eest Jūras Zeme.

Ellu viiakse järgmised juhtimistegevused:

- koordineerivate üksuste määramine piiriülesteks tegevusteks: TAS Eestis ja Jūras Zeme Lätis, sh määratakse vastutavad isikud;
- laiendatud juhtrühma moodustamine kaasates töörühma liikmeid, et arutada ja ette valmistada ühistevõtmisi. Töövormideks on kohtumised, seminarid ja koolitused;
- järgmiste tegevuste rahastamisplaani/-skeemi koostamine, sh rahastusallikate kaardistamine, ajakava ja prioriteetide seadmine;
- piiriüleste seireseminaride korraldamine kord aastas.

Tegevuste planeerimiseks toimuvad regulaarsed koordineerimiskohtumised TAS-i ja Jūras Zeme vahel.

Õppereis Lätis, 03.-06.09.2024. Foto: TASi pildipank

4.2. Seire

Strateegia on koostatud kuni aastani 2040 ning tegevuskava hõlmab järgmist nelja aastat (2026–2029). Tegevuskava täitmise ja eesmärkide asjakohasuse hindamiseks korraldatakse kord aastas ühine strateegiaseminar.

Strateegia elluviimist jälgitakse kolmel tasandil:

- **Tegevuskava** tasand – vaadatakse üle kord aastas (ellu viidud, pooleli, ellu viimata) ja tehakse vajalikud parandused. Lisaks ühistevgevustele koostatakse ülevaade ka riiklike tegevus- ja vade edenemisest.
- **Võrgustiku** tasand – võrgustiku toimimist hinnatakse järgmiste näitajate alusel:
 - o võrgustiku liikmete arv (eesmärk: igal aastal kasvav);
 - o erinevate sihtrühmade kaasatus (eesmärk: võrgustiku osapoolte ring on muutunud mitmekesisemaks, kaasatud on ka teadus- ja arendusasutused, ettevõtete arv on kasvanud);
 - o võrgustiku liikmete uute algatuste arv (eesmärk: vähemalt kaks uut algatust aastas kummaski riigis);
 - o võrgustiku liikmete rahulolu, sh tajutud kasu võrgustikus osalemisest (eesmärk: vähemalt 75% liikmetest näeb võrgustiku liikmeks olemises otsest kasu).
- **Mõju** tasand – võrgustiku panus piirkondade sotsiaalmajanduslikku arengusse:
 - o võrgustiku regionaalne, riiklik ja rahvusvaheline tuntus;
 - o piirkonna külastuste arv (andmed võrgustiku liikmetelt ja riiklikust statistikast) (eesmärk: kasvav);
 - o piirkonna omavalitsustes veedetud ööbimiste arv (andmed võrgustiku liikmetelt ja riiklikust statistikast) (eesmärk: kasvav);
 - o veeteeedega seotud investeeringute maht (era- ja avaliku sektori investeeringud kokku);
 - o töökohtade arv võrgustiku liikmete organisatsioonides (arvestatakse töökohti ettevõtetes ja kolmanda sektori organisatsioonides).

Strateegiaseminar Eesti
Maaülikooli Järvemuuseumis,
25.08.2025. Foto: TASi pildipank

4.3. Kriitilised edutegurid

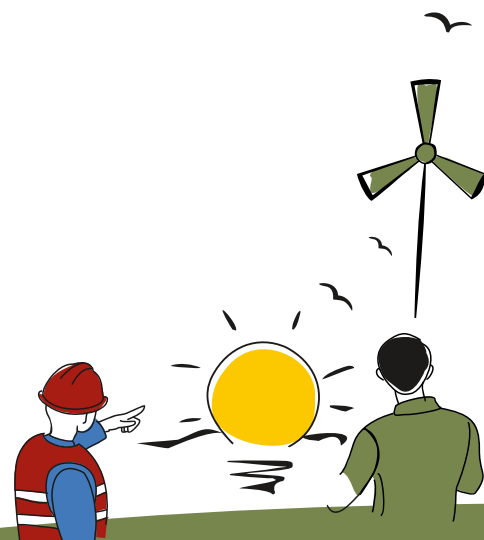
Mitme osapoolega võrgustike juhtimine ja eesmärkide saavutamine on keerukas. Selleks, et plaanid ka tegelikkuseks saaksid, on vajalik mitme kriitilise eduteguri täitmine. Nende hulka kuulub:

- **Konkreetsed eestvedaja** (isiku) olemasolu – ilma selge vastutava isikuta, kes toob osapooled kokku ning juhib ja jälgib kokkulepitud tegevuste elluviimist, ei ole strateegial „omanikku”. See tähendab, et halvimal juhul jäävad plaanid vaid mõteteks.
- **Uue organisatsiooni loomine** Lätis – hetkel puudub strateegial selge „omanik”. Kuigi Jūras Zeme on juhtinud strateegia koostamist, eeldab selle edasine elluviimine konkreetse organisatsiooni olemasolu, kes oleks TAS-i partneriks.
- **Selge rollijaotus** võrgustike eestvedajate vahel – piiratud ressursside tingimustes peab olema väga selge, milline osapool millise tegevuse eest vastutab.
- **Baasrahastuse olemasolu** – ilma minimaalse rahastuseta (vähemalt koordinaatorite palgad ja tegevuskulud) ei ole võimalik tegevusi ellu viia ega täiendavat rahastust saada.
- **Selge väärtuspakkumine** – liikmetel peab olema selge arusaam võrgustikus osalemise eelistest, et säiliks motivatsioon ja võime sellesse panustada.
- **Järjepidevus** – kuna osapooli on palju, võtab tulemuste saavutamine aega. Vajalikud on regulaarsed tegevused – kohtumised, ideede arendamine, projektide ja uute algatuste elluviimine.

Koostööseminar Lätis Carnikavas, 04.09.2024.

Foto: TASi pildipank

KASUTATUD ALLIKAD

Eesti

- Alam-Pedja linnu- ja loodusala kaitsekorralduskava 2016–2025
- Eesti Statistikaameti andmekogu
- Elva valla arengukava 2025–2030
- Elva valla üldplaneering, 2024
- Ginter, K., Kangur, A., Kangur, P. & Kangur, K. (2015). Consequences of size-selective harvesting and changing climate on the pikeperch *Sander lucioperca* in two large shallow north temperate lakes. *Fisheries Research*, 165, 79–85
- Ida-Eesti veemajanduskava meetmeprogramm 2022–2027
- Janatian, N. et al. (2019). Atmospheric stilling offsets the benefits from reduced nutrient loading in a large shallow lake. *Limnology and Oceanography*, 65
- Kambja valla arengukava 2023–2030
- Kambja valla üldplaneering (eelnõu), 2025
- Kangur, A., Kangur, P. & Pihu, E. (2002). Long-term trends in the fish communities of Lakes Peipsi and Võrtsjärv (Estonia). *Aquatic Ecosystem Health & Management*, 5(2), 163–170
- Kangro, K., Pall, A.M., Laugaste, R., Piirsoo, K., Maileht, K., Rahn, I.A. and Alikas, K., 2025. Two decades of cyanobacterial bloom dynamics in a shallow eutrophic lake: remote sensing methods in combination with light microscopy. *Hydrobiologia*, 852(2), pp.425-442
- Kastre valla arengukava 2023–2030
- Kastre valla üldplaneering (eelnõu), 2025
- Kärevere looduskaitseala kaitsekorralduskava, 2023
- Leeben, A., Freiberg, R., Tönno, I., Kõiv, T., Alliksaar, T. & Heinsalu, A. (2012). A comparison of the palaeolimnology of Peipsi and Võrtsjärv. *Hydrobiologia*, 710(1), 227–240
- Luunja valla arengukava 2035
- Luunja valla üldplaneering (eelnõu), 2025
- Minuomavalitsus.ee portaal
- MTÜ Võrtsjärve Ühenduse kohaliku arengu strateegia 2023–2027
- Mägi, M., Mötte, M., Saaroja, A. 2023. Ranna- ja sisevete kalanduse tulususuuring. Tartu Ülikool
- Nõges, T., Tuvikene, L. & Nõges, P. (2010). Contemporary trends of temperature, nutrient loading, and water quality in large Lakes Peipsi and Võrtsjärv. *Aquatic Ecosystem Health & Management*, 13(2), 143–153
- Nõges, T., Janatian, N., Laugaste, R. and Nõges, P., 2020. Post-soviet changes in nitrogen and phosphorus stoichiometry in two large non-stratified lakes and the impact on phytoplankton. *Global Ecology and Conservation*, 24, p.e01369
- Peipsi kalanduspiirkonna strateegia 2030+

- Peipsimaa arengustrateegia 2019–2030
- Peipsiveere looduskaitseala kaitsekorralduskava 2016–2025
- Peipsiääre valla arengukava 2018–2030
- Peipsiääre valla üldplaneering, 2022
- Tamm, M. et al. (2022). Factors influencing the pigment composition and dynamics of photoautotrophic picoplankton in shallow eutrophic lakes. PLoS ONE, 17
- Tammiksaar, E. & Kangur, K. (2020). Fish and fishing in Lake Peipsi (Estonia/Russia) since 1851: Similarities and differences between historical and modern times. Journal of Great Lakes Research, 46(5), 1095–1102
- Tartu linna arengukava 2025–2035
- Tartu linna üldplaneering 2040+
- Tartu valla arengukava 2022–2030
- Tartu valla üldplaneering, 2022
- Tartumaa Arendusseltsi Tegevuspiirkonna Ühisstrateegia 2023–2030
- Tartumaa arengustrateegia 2040, 2022
- Teesalu, P. ja Bernotas, P., 2025. Võrtsjärve olulisemate tööstuslike kalaliikide varude seisundi hindamine 2024. aastal. Eesti Maaülikool. Tartu.
- Toming, K., Nõges, P. & Nõges, T. (2013). Reconstruction of long-term changes of the underwater light climate in two large and shallow Estonian lakes. Aquatic Ecosystem Health & Management, 16(2), 246–255
- Tõrva valla arengukava aastani 2035
- Tõrva valla üldplaneering, 2024
- Vaino, V., 2025. Kalavarude uuringud Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järves: 2024. aasta uuringu lõpparuanne. Tartu Ülikool. Eesti Mereinstituut. Tartu.
- Valgamaa arengustrateegias 2035+ tegevuskava 2023–2027
- Viljandi valla arengukava 2022–2030
- Viljandi valla üldplaneering, 2022
- Viljandimaa arengustrateegia 2035 tegevuskava 2023–2026
- Võrtsjärve hoiuala kaitsekorralduskava
- Võrtsjärve kalanduspiirkonna strateegia 2024–2030+
- Võrtsjärv-Emajõgi-Peipsi järve veetee võrgustiku ja taristu arendamine vastavalt strateegiate ja uuringute tulemustele, 2023

Lāti

Ūģusaktid

- <https://likumi.lv/ta/id/295404-peldvietas-izveidosanas-uzturesanas-un-udens-kvalitates-parvaldibas-kartiba>
- <https://likumi.lv/ta/id/338516-par-lasveidigo-zivju-licenceto-makskeresanu-gauja>
- <https://likumi.lv/ta/id/338684-par-lasveidigo-zivju-licenceto-makskeresanu-gaujas-posma-saulkrastu-novada-administrativaja-teritorija>
- <https://likumi.lv/ta/id/338433-par-lasveidigo-zivju-licenceto-makskeresanu-gauja-un-brasla>
- <https://likumi.lv/ta/id/271238-noteikumi-par-rupnieciskas-zvejas-limitiem-un-to-izmantosanas-kartibu-ieksejos-udenos#piel9&pd=1>
- <https://likumi.lv/ta/id/201804-noteikumi-par-rupnieciskas-zvejas-limitiem-un-to-izmantosanas-kartibu-piekrastes-udenos#piel1&pd=1>
- <https://likumi.lv/ta/id/175748-attistibas-planosanas-sistemas-likums>
- <https://likumi.lv/ta/id/360372-par-publiſko-udenu-izmantosanu-un-apsaimniekosanu-adazu-novada>
- <https://likumi.lv/ta/id/344922-par-saulkrastu-novada-pasvaldibas-pludmales-un-peldvietas-lietosanu?&search=on>
- <https://likumi.lv/ta/id/327523-dabas-parka-piejura-individualie-aizsardzibas-un-izmantosanas-noteikumi>
- <https://likumi.lv/ta/id/270317-zemes-parvaldibas-likums>
- <https://likumi.lv/ta/id/90219-civillikums-pielikumi>

Andmeallikad

- <https://geodata.lv/gmc.lv/portal/apps/webappviewer/index.html?id=8cee7f5e1e26458bbc23275bd79a6ec2>
- <https://geodata.lv/gmc.lv/portal/apps/webappviewer/index.html?id=8cee7f5e1e26458bbc23275bd79a6ec2>
- <https://ainavudargumi.lv/gaujas-griva-ar-piekrastes-kapu-meziem/>
- SIA „NOCTICUS”, 2024. Baltijas jūras piekrastes apmeklējuma un tā radītās slodzes uz vidi izvērtējums un piekrastes publiskās infrastruktūras apsekojums. 3. nodevums | 2. ziņojums teritoriālo vienību kontekstā. <https://drive.google.com/file/d/1mFqWCGnqgwbLYHCLadwFSY-Xv5VQtSXW/view?usp=sharing>
- <https://upesoga.lv/lv/>
- <https://www.entergauja.com/lv>
- <https://turisms.adazi.lv/>
- <https://tourism.sigulda.lv/>
- <https://baltictrails.eu/>
- <https://baltictrails.eu/>
- https://www.vi.gov.lv/sites/vi/files/media_file/parskats_par_peldvietu_udens_kvalitati2024.pdf
- https://klimats.meteo.lv/klimats_latvija/klimata_riks/
- <https://www.csp.gov.lv/lv>

- <https://bior.lv/lv/zinatniska-darbiba/petijumi/zivsaimniecibas-petijumi/izstradata-zivju-migracijas-iespeju-atjaunosanas-datu-baze/>
- <https://lv-pdf.panda.org/?236450/Noskaidrotas-20-zivim-neparvaramas-caurtekas-Gaujas-sateces-baseina>
- <https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>
- <https://helcom.fi/helcom-at-work/recommendations/valid-recommendations/>
- <https://www.daba.gov.lv/lv/piejura>
- <https://www.adazunovads.lv/lv/projekts/projekts-upesceli-ii-igaunijas-latvijas-parrobezu-sadarbibas-programmas-2021-2027-gadam-ietvaros>

Temautilised planeerimiskavad

- Dabas parka “Piejūra” dabas aizsardzības plāns 2020.–2031. gadam
- Gaujas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas un plūdu pārvaldības plānu 2022.–2027. gadam

Ruūmilise planeerimise ja arengukavad

- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030 (Latvija2030)
- Nacionālās attīstības plāns 2027. gadam (NAP2027)
- Vides politikas pamatnostādnes 2021. –2027. gadam
- Rīgas plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030
- Rīgas plānošanas reģiona attīstības programma 2022–2027
- Rīgas plānošanas reģiona attīstības programma 2022–2027, Rīcības plāns
- Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030
- Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma 2022–2027
- VIDZEMES PLĀNOŠANAS REĢIONA RĪCĪBAS PLĀNS 2022–2027
- Ādažu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.–2037. gadam
- Siguldas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2021 –2045. gadam
- Saulkrastu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2021 –2034. gadam
- Saulkrastu attīstības programma 2021–2027
- Ādažu novada attīstības programma 2021–2027
- Siguldas novada attīstības programma 2021–2027 Rīcības plāns
- Saulkrastu attīstības programma 2021–2027 Rīcības plāns
- Rīcības plāns gala redakcija Ādažu un Carnikavas pagastiem
- Ādažu novada tūrisma un rekreācijas attīstības plāns 2024–2027
- Siguldas novada attīstības programma 2021–2027
- Saulkrastu novada teritorijas plānojums
- Ādažu novada Teritorijas plānojums
- Carnikavas novada teritorijas plānojums 2018.–2028. gadam
- Biedrība Jūras zeme. 20211. Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģija 2023.–2027. gadam Ādažu un Saulkrastu novadam

Lisa 1. Hetkeolukorra analüüs

Ülevaade hetkeolukorrast põhineb Eestis ja Lätis tehtud analüüsidel. Analüüsid on koostatud eraldi dokumentidena eesti ja läti keeles.

- [Võrtsjärve-Emajõe-Peipsi võrgustiku ja veetee arendamine. Lähteolukorra analüüs](#)
- [Stratēģija un rīcības plāns Gaujas upe lejtecei \(no Murjāņiem līdz ietekai jūrā\). Esošās situācijas novērtējums](#)

Lisa 2. Töörühmade liikmed

Juhtrühm

Nr	RIIK	NIMI	ORGANISATSIION
1	Eesti	Kristiina Tammets	TAS
2	Eesti	Moonika Einaste	TAS
3	Eesti	Sven Tobreluts	TOL
4	Eesti	Egert Ivask	TOL
5	Läti	Aris Adlers	Jūras Zeme
6	Läti	Kristine Zake	Jūras Zeme

Riiklikud töörühmad (Läti)

Nr	NIMI	ORGANISATSIION
1	Rimants Lūsis	Saulkrasti vald
2	Annija Vinogrādova	Ādaži vald
3	Inga Pērkone	Ādaži vald
4	Dace Birnbauma	Ādaži vald, Carnikava kommunaalteenused
5	Vents Strautmanis	„Boards You“
6	Olga Rinkus	Carnikava koduloomuuseum
7	Sandra Gulbe	MTÜ Vidzemes liellaivu
8	Renāte Cāne	MTÜ Kalngalieši
9	Āris Adlers	Jūras Zeme
10	Kristine Zaķe	Jūras Zeme

Riiklikud töörühmad (Eesti)

Nr	NIMI	ORGANISATSIOON
1	Anmar Pihlak	MTÜ Võrtsjärve Sõprade Selts
2	Priit Kallas	Oiu sadam
3	Kalle Kütt	Valma seikluspark
4	Kertu Vuks	Tartu linn
5	Priit Jagomägi, Liisa-Lota, Linda Saare	MTÜ Emajõe Lodjaselts
6	Sakari Neuvonen	Rebase paadisadam
7	Jana Serpak, Tõnis Tõnissoo	Tartu vald
8	Liis Lainemäe	MTÜ Sibulatee
9	Taivo Tali	Peipsiääre vald
10	Sven Särki	Alatskivi loss, Slaker OÜ
11	Priit Lomp	Kastre vald
12	Lauri Roosior	MTÜ Jõeääre Paadisadam
13	Sirli Pippa	Elva vald
14	Annye Rooväli-Ing	Visit Elva
15	Jaanus Jakobson	OÜ Jõesuu Puhkemaja
16	Margus Ivask	Elva vald
17	Jaanika Saar	Elva vald
18	Maarja Ülper	Luunja vald
19	Kaire Vahejõe	Luunja vald
20	Sven Tobreluts	TOL
21	Egert Ivask	TOL
22	Kristiina Tammets	TAS
23	Moonika Einaste	TAS
24	Annika Ojasaar	SATT
25	Kanni Kallastu	Lõuna-Eesti Turismiklaster
26	Malle Oras	Riigimetsa Majandamise Keskus
27	Tanel Tärna	Keskkonnaamet

Konsultandid

Nr	NIMI	ORGANISATSIOON
1	Mihkel Laan	OÜ Cumulus Consulting
2	Jaan Urb	OÜ Cumulus Consulting
3	Kristjan Piirimäe	OÜ Roheline Rada
4	Kristina Veidemane	Balti Keskkonnafoorum
5	Irina Paegle	Balti Keskkonnafoorum

Eesti-Läti Programmi seminar Kuressaares, 24.-25.09.2025.

Foto: TASi pildipank

 tas.ee

 juraszeme.lv